

ÇUKUROVA KUZZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ

Öğrendiğimize göre Adana'da Çukurova Kuzey Kafkasya Kültür Derneği adı altında bir dernek kurulmuştur.

15/ARALIK/1968 Pazar günü yapılan kongremizde İdare Heyetine ve Murakıplığa aşağıda isim ve sanatları yazılı şahıslar;

Muhasip	I. BAŞKAN	HASİP EREN
Z. Yükl. Mühendisi	II. BAŞKAN	Neddet DEMİROK
Y. Öğrenci	MUHASİP	Nusret Uysal
Meteoroloji Uz.	G. SEKRETER	Kaplan ATICI
İns. Tasarımı	Üye (Asil)	Bedri KOĞULMAZ
Tiğecar	" "	Ahmet YILDAR
İnsaatçı	" "	Cemil TEZCAN
Tiğecar	MURAKIPLIĞA	Mecit ERDOĞAN
Marangoz		Ferit ÇAKAR
Memur		Ayhan ÇAĞLAR

seçilmiştir.

Tebrik eder, başarılar dileriz

DÜZCEDE

Düzce Kafkas Kültür Derneği yıllık genel kongresi 1.12.68 tarihinde Kafkas lokasında yapılmış ve yeni yönetim kuruluna aşağıdaki zevat seçilmiştir:

Haldun Ayla (Başkan)
Nejdet Aksoy (2. Başkan)
Fevzi Tokgöz (Muhasip)
Şefik Ceylan (Sekreter)
Mahmut Varol
Aydın Baykula
Zekai Ak

Yeni görevine başlayan yönetim kurulu çalışma kolları kurmuştur. Başarılar diler tebrik ederiz.

KAFKASYA

KÜLTÜREL DERGİ
3 AYDA BİR ÇIKAR

YIL : 5 SAHİ : 22 ÇİFT : 5 MART, NİSAN, MAYIS 1969

Sahip ve sorumlu yayın Müdürü:

İZZET ANDEMİR

Teknik İşler :

BAYRAM HERGÜNER

Yönetim Merkezi :

Balçellevler, Emek Mahallesi,

75. cı Sokak No: 61, D: 5

Ankara

**

Dizildiği ve basıldığı yer :

FON MATBAASI

**

ABONE TARİFESİ :

Yıllık Aboneliği : 12 TL.

Yabancı Memeleketler : 40 TL

İLAN TARİFESİ :

Dergimizde yayınlanacak ilanların

Tam Sayfası 1000, Yarım Sayfası

500 TL. dir.

**

Gönderilen yazılar ve resimler ba-

sınsın veya basılmasını iade olun-

maz.

Yayın Komitesi gönderilen yazılarda

gerekli düzeltmeleri yapmaya yetki-

lidir.

Dergide basılan tercüme yazılar-

dan doğacak her türlü sorumluluk

gevirene aittir.

Dergide yayınlanan yazılar kaynak

gösterilmek şartıyla başka yerde

yayınlanabilir.

İÇİ N'D E K I L E R

Millîet Yıldızları

KAFKASYA

Düşünce (Şiir)

YAHUTL S.

Abhaz Değirmencilik

Tarıncası

Beygva. Ö.

Üründeki Çerkesler

Tuğuç A.

Çerkes (Abhaz) Atasözleri

İNALYPA

Koças (PIYES)

TSEY İ.

Uruzmağın Ziyafeti (Hikâye) **ZURAEV A.**

K. Kafkasyadan Haberler

NOGHUMUKO Ş.B.

Yaşar Doğu

ALHAS İ.

Mahmut Atalay

"

Hârun (Hikye)

LERMONTOV M.

Çerkesler Milletmidir?

Dr. GÜSAR V.

Sen—Ben (Şiir)

MESBAŞE İ.

Abhazlar Kimlerdir?

TERİM Ş.

Bir Avuç Toprak (Hikâye)

HAZRET AA

Aktüalite

Basıldığı tarih : Mayıs 1969

MİLLET YILDIZLARI

«İki türlü yıldız vardır» diyor Çerkes şairi. Birincisi herkesin bildiği gökteki yıldızlar. Bulutlu havalarda, güneşin olduğu zamanlarda kaybolan, arada sırada meydana çıkan, görünüşleri, gibi kayboluşları da tesadüfîlere bağlı olan yıldızlar. Sayıları çoktur bunların.. Sıcak yaz akşamlarında mavi gök yüzündeki muhtemem görünüşleriyle insanlarda heyecan uyandırırılar. Ancak Karanlığın içinde varlıklarını iyice hissettirdikleri içindir ki dikkati çekerler. Bütün bunlara rağmen onların varlıkları «Göklerin süsü» olmaktan ileri geçemez.

Diğer yıldızlara gelince, bunlar da «MİLLET YILDIZLARI»dır. Ne gök yüzünün süsüdürler, ne de sayıları milyonlardadır. Arada bir parlayıp, sönmüvermezler. Ne bulutlar, ne fırtına, ne yağmur, hattâ ne de güneş MİLLET YILDIZLARI, na etkiye bulunamazlar. Onların parlaklıkları günden güne arttığı gibi hiçbir zaman gözden kaybolmazlar. Diğer yıldızlardan çok büyük ayrıntılar gösterirler. Onların ışıkları yalnız vatanlarını aydınlatır, ışınlarıyla yalnız vatandaşlarına yol gösterirler. Çok azdır sayıları Millet Yıldızlarının ve çok zordur MİLLET YILDIZI olabilmek. Hiçbir esinti, milletin verdiği değerden başka hiçbir mükafat onları etkileyemez. Onlar yalnız ama, yalnız «VATAN ve MİLLET»leri için ışıldarlar. Işıklarının baskaları için yansınması, yansısı bile onları aydınlatması mümkün değildir.

Evet, az çok azdır MİLLET YILDIZ, larımız. Ama hiç yok da değildir.

MİLLET YILDIZ, larımızın sayılarının çoğalması en büyük dileğimizdir.

KAFKASYA

D Ü Ş Ü N Ç E

Ağaç dallarından yapraklar
Yavaşça döktüğü öfler.
Kış da geldiğinden,
Canımı daha da sıkıyor.

YAHUTL SEFER den
Çeviren : N. KARBEÇ

Seni göremiyerek,
Kaygılar içinde yanıyorum.
Duyduğum da behti,
Büyüklüğün sarılaşsın.

Pespeşe geçen ayları
Soğuk havalar kovuyor,
Sözün kesildiği yıl da,
Bahar sevinciyle gitti.

İki gönül arasındaki yoldan yürüyerek
Gel de bana,
Canıma can olsana,
A benim tasam, düşünceim.

Sığamıyarak kalbe,
Bunaliyor sana olan sevgi,
Senin için aranarak
Uzak yolunu gözlerim.

Bana yeniden gelersen
Sıcak bakışlarını yetiştir de,
İrmak donduysa da,
Sevinç gözyaşlarından erir.

ABHAZ DEĞİRMENCİLİK TANRISASI SAWINA VE...

Yazan : Beygna ÖMER

Abhaz baştanrı ve 30 dan fazla tanrı ve tanrıcaları astı ve üstlü hiyerarşik sistemde gruplaşmışlardır. Bu gruplardan biri de Yer'deki Toplum - İskân - Şehir - Bereket grubudur; tanrıçası Tsiwina (Sawina, Suna, Cybele) dir, buna bağlı periteler biri de değirmencilik tanrıçası Sawina'dır.

SAWINANIN Tipi : Uzun boylu, ince yapılı, beyzi yüzlü, ince ve muntazam burunlu, sıyah veya koyu kumral saçlı, yüzü ve endamı güzel, başı da bedeni de ayağı da beyaz kemersiz giyimli, başörtüsü bağlı olmayarak başa örtülüp arkaya sarkıtılmış, bütün üstü ve başı unla pudralanmış bir kız veya genç kadın olarak düşünüldü, böyle olanlara kimi zamanlar şakadan «Sawina» diye hitabedebilir.

DOĞUŞU : Baştanrı Ra; bütün varlıkların ve her gücün kaynağı, her zerrede ve her güfte var ve hakim olan, her varlığın tek yaratıcısı ve bakıcı ve güdücüsü (Her olayın ve değişimin tek oldurucusu), zamana sığmaz, mekâna sığmaz, akla sığmaz, gücü her şeye yeten, essiz ve benzersiz, mutlak kemâl (kusursuz, salt üstün)dür. En şaşalı ihtişamıyla Abhazcının yansıtılmakta olduğu Ra, eski Mısırlılarda tapınılmış, Türkçe ve Adıgacada da izi kalmıştır. Abhazlar Ra'ya inanmış, onu çok yaygınca anmış ise de, ona tapılıklarını gösteren bir iz henüz bulunamamıştır, başka bazı tanrı ve tanrıcalar da böyledir.

İnsanlar, inandıkları insanüstü varlıkların cezasından korunmak ya da ült-filni kazanmak için onlara sunular, yakarlar, ayinler yapmakla kulluk etmişlerdir. Bu seremoni, düşünülerek bulmanın veya öğrenmenin, ya da görevğin sonucudur. Bu da zamana bağlıdır. Tapma ise, bu dış etkiler olmadan da var olan sevginin ifadesi olup yünektendir. İnsanın tecrübe ve dış etkiler olmadan önce taparcasına sevebileceği ilk ve tek varlık Ana (Anne)'dir. Abhaz mitolojisi de ilk ve en çok tapılan varlık olarak anneyi gösterir: Abhazca ona ilkin (Kucakta en tutan, Engök - taşıyan) anlamında olarak A-nı (Ana, anne, demisdir, sonraları da ona Şana ünvanını vermiştir ki etimolojik anlamları (Vareden - an-ne, Saran - anne, İsttan - anne, İştan - anne, Aş veren - anne) dir.

terimini zamanla Tanrıca anlamlarında da kullanılmıştır. Anıve (Anıve) da onun başka bir ünvanı olup, etimolojik anlamları (Emilen - anne, Anne - tasvir, Anne - sembolü)dür. Eski Abhaz (Apsu, Abase)lar böyle kutsal ad ve ünvanları çeşitli anlamlar taşıyan (anlamca zengin) kelimelerden seçerlerdi. Şana ve Anıve da öyledir. Buna tapmış anneye olan üstün sevgi ve saygının tabii ifadesi idi.

Şana kültü yayılınca, birbirinden uzak tapınaklarının çevresinde toplanan müminleri gerek tapınak işlerinde ve gerek ihtiyaç maddeleri üretiminde

İşbirliği (Birlikte - çalışma, Yardımlaşma, İş ve hak ortaklığı) prensibine bağlı yerleşik toplumlar doğmuş, böylece tapınğa bağlı ve tapınak personeline yönelen siteler (ve devamla şehir, mahalle, köyler) kurma geleneği başlamış veya gelişmiştir (Sümerde de görüldüğü gibi). Başka yazılarımızda delilleriyle daha geniş anlatacağı üzere, bu ilk yerleşimde pazarresi günleri tapınak personeli tarafından cemaata haklar ve işler yazı ile tevzi edilirdi.

Şana tapınğının çevresinde böyle yerleşen halk, kendilerini toplayan Anıve va Şana'ya - yeni kurdukları hayatın ifadesi olarak - (Tsi - wı - na) ünvanına da verdiler. Siwina gibi söylenir ve etimolojik anlamları (Birlikte - çalışma - tanrıçası, şehir tanrıçası veya anası, bereket tanrıçası veya anası)dir. Bu ünvan ad yerine de söylenerek zamanla ayrı bir tanrıca adı sanılmış ve tanrıca (Tsiwina) böylece ortaya çıkmıştır. Bu, Helenlerde Cybele, Hitlerde Sunas, Sümerlerde Tamuti... ve olabilir ki Türkcede Suna olmuştur.

Tsiwina cemaatının çeşitli iş gruplarının Tsiwina'ya bağlı tanrı ve tanrıcalarından biri de (Değirmencilik Tanrıçası Sawina) idi. Bu adın etimolojik anlamı yoktur. Belli ki Tsiwina'nın değişik bir söyleşi olan Sawina zamanla ayrı bir tanrıca adı sanılmasından (değirmencilik tanrıçası Sawina) doğmuştur. Sawina'ya kimi ilâhlerde «Sawinaw = Ey Sawina» diye hitabedildiğinden bu hitabın sehven Sawina yerine yazıldığı önemli bir derlemeye görülmüştür ki bu derlemeyi kaynak edineceklerin bu yanlışlığı gözönünde tutmaları gerekir.

İLK DEĞİRMENLER : İlk değirmenler hernalde evlerin müstemilâtında, örneğin kilerde veya bitişğinde ve hiç değilse avlının içinde kurulu bir el değirmeni olup, işletilmesi evin iç işlerinden biri olarak kadınlarca yapılırdı. Nitekim, Sawina'ya ve ilâhisi en çok kendisinden duyduğum Tukapaha Habibe de evinin kilerindeki el değirmeninde, Saâna ilâhisini çağıra çağıra un öğütür veya yemlik mısır yarması yapardı. İlk değirmen işletmeleri evin iç işlerinden ve kadınlara ait olması yüzünden olmalı ki değirmencilğin piri tanrı olmayıp tanrıca olmuştur.

İLAHİST : Yer yer ufak tefek değişikliklerle, fakat ruh ve anlamı değişmeden söylenen bu ilâhinin haurıda kalan mısralarını asıl şekliyle aşağıda sunuyoruz. Ancak, başlığım ve ilk iki mısramı biz ekliyoruz :

Sawina dıhna

Zvıa çıvıvı, mxi psıla,
Yeybergeseyt mezeyla.

*Wa Sawına, Sawına!

Alagati Sawına!

Asakv kewa yllaga,

Bsakv xagçıla bılagal!

Gubıla tıpla yaasgalap,

Saara xıla yısgalap,

Bılagala, bılagala,

Bsakv xarçıla bılagala!*

Sawuna dıası

Emerjili tohıun, can veren tarla,
Birbirlerini bereketlendir.

*Ey Sawuna, Sawına!

Yğütücü Sawına!

Pudrası savurulla savurulla öğütü,

Pudranla havayı kaplarçasına öğütü!

Küçük darayı dolu getiriyim,

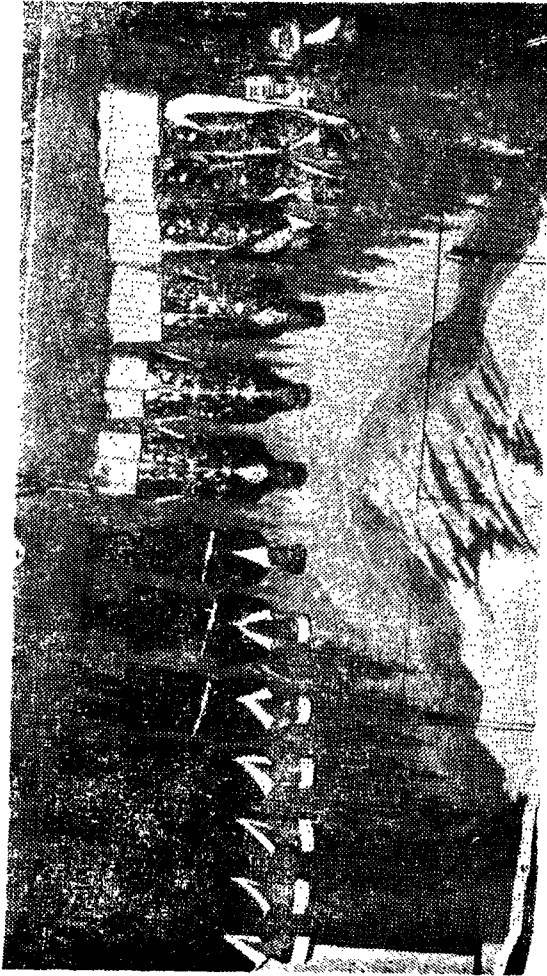
Büyük darayı tepeli doldurup götürüyüm.

Hep öğütü, hep öğütü,

Pudranla havayı kaplarçasına öğütü!

ÜRDÜNDEKİ ÇERKESLER VE DERNEKLERİ (x)

Yazan : Tuğuj ADIL

Bugün Ürdündeki Çerkeslerin bir yardımlaşma, bir kültür derneği ile bir de spor kulüpleri vardır. Bu dernekler ve yaptığı işler şöyle sıralanabilir :

ÇERKES BİRLİĞİ : 1964 yılında Ammanda kurulmuş olan derneğin halî hazırdaki bir folklor ekibi birde futbol takımı vardır. Daha çok Çerkes Kültür ve edebiyatının gelişmesi için çalışmakta bunun yanısıra hemşehirliler arasında Şuurlu bir şekilde birlik ve beraberliğin teminini amaç edinerek çalışmalarına devam etmektedir. Bu derneğin kültür ve edebiyat alanındaki çalışmaları hemşehirlilerimize çok faydalı ve takdirle şayan olmuştur. Şimdiye kadar sayısı onbeşi aşkın Çerkesçe plaklar doldurmuş ve üç Çerkesçe yazılmış piyesi sahneye koymuştur. Kafkasya'dan bir kaç sefer Çerkes filmleri getirtilip hemşehirlilere gösterilmiştir. Çerkesçe dil ve yazı kursları acıba büyük kütüğü bir çok kimseye Çerkesçe okuma yazma öğretmiştir. Ürdün Radyosunda hafta da bir saatlik Çerkesçe yayım yapmaktaki, her sene bir kaç sefer balo ve geziler tertiplenmekte, en önemlisi ve

takdire şayanı her sene Kafkasyaya (Kabartay - Balkan Muhtar Cumhuriyetindeki Çerkesçe öğretim yapan NALÇIK ÜNİVERSİTESİNE) 10 öğrenci gönderip yüksek tahsil yapmalarını sağlamaktadır. Bu cemiyet kültür ve edebiyat ve diğer sahalarındaki çalışmalarını halen devam ettirmekte ve günden güne gelişmektedir. (darısı bizim buradaki cemiyetlere)

Çerkes yardım ve hayır derneği: Adından da anlaşılacağı gibi bu yardımlaşma derneğidir. Merkezi Amman'da olup Vadissir, sıvaylar, Naur da da şubeleri vardır. Cemiyetin aynı adı taşıyan birde aylık yayını organı vardır. Gayesi, mali durumları yeterli olmayan hemşehirlilere yardımda bulunmak, onları iktisaden kalkındırmak, iş temin etmek fakir öğrencilere yardımda bulunmak. Şimdiye kadar bir çok fakir hemşehiri çocuklarına yardımda bulunmuş gerek Ürdün ve gerekse Ürdün haricinde yüksek tahsil yapmalarını sağlamıştır.

Yeni gençlik kulübü: Bir cemiyet veya kulübün aynı zamanda he mkiütür ve edebiyat hem spor ve folklor ve hemde yardımlaşma faaliyetlerinde tam olarak bulunamayacağı nazarı itibara alınarak 1954 yılında kurulan bir Çerkes gençlik kulübüdür. Merkezi Ammandadır. Kuwvetli bir Futbol ve voleybol takımı, Ürdünde isim yapmasını bilmiş olan birde folklor ekibi vardır. Ayrıca birde aylık yayını organı vardır. Folklor ekibi gerek Ürdünde ve gerekse Ürdün haricinde gösteriler tertip etmiş ve her gittiği yerde seyircilerinin takdirini kazanmıştır.

Sayın hemşehirlilerim şunuda belirtiyimki, Ürdünde birden fazla kulüp ve derneğin bulunması oradaki hemşehirliler arasında bir fikir ayrıklığının bulunduğu şeklinde anlaşılmasın. Kat'i surette böyle bir şey mevzu bahis değildir. Sadece yukarıda arzettiğim gibi yapılacak işlerin gereği yapılması için bu dernekler kurulmuştur. Yoksa fikir ve gaye bakımından hepisinin gayesi bir olup oda **ÇERKESLİK VE ÇERKESLİĞİ YÜKSELTEMEK**.....tir.

(x) **ÜRDÜNDE KUZZEY KAFKASYALILAR** : Kafkasya Kültürel Dergi Eylül, Ekim, Kasım 968 sayı 8, sayfa 20, de geniş bilgi verilmiştir.

ÖNSÖZ

Çerkes — Abhazlar «Söz kurşun gibidir» derler. Söz bu kadar tesirlidir. Söz insanı hem yaşatır hem öldürür. Milletlerin, işleri güçleri, varlıkları yoklukları; geçmiş ve gelecekteki yaşantıları, hep dillerine bağlıdır. Eskidenberi her dilde atasözleri vardır. Bir milletin tarihi, edebiyatı, etnik estetik, felsefe, sevgi ve nefretleri ve idealleri atasözlerinde görünür. Başka bir tabirle bütün bunlar atasözlerinde akseder.

Atasözlerinin az sözle derin mana ifade eden özellikleri yanında sadeliklerini de gösterebiliriz. Bu hususta «Atasözü» - Kesin söz - tabiri üzerinde düşünülmesi bile yeterdir. Atasözü saf altın gibidir. Ne eklenir kabul eder ne de eksiklik... Derin anlamı olan bir hususu az, öz ve açık olarak anlatmak, ifade etmek, işte atasözü budur...

Çerkes-Abhaz atasözlerinin toplanması meyanında yapılan çalışmalar için nisbeten yeni başlanmıştı diyebiliriz. Bu işle uğraşanların sayısı maalesef çok azdır. Bu hususta faaliyet gösteren kimseler ise devamlı ve sistemli bir araştırmaya yapmayıp sadece rasgele ve sistemsiz olarak çalışma yapmışlardır. Dolayısıyla unutup kitaplarına almadıkları atasözlerinin yekünü sayılmayacak kadar çoktur. Bahis mevzuu atasözler bir asır önce bir subayın küçük oğlu olan GARG KURTSKIDZC tarafından toplanmış ve apsuya alfabesinde 1865 senesinde parça parça neşredilmişti. Aynı zamanda çocuklar için hazırlanan ders kitapları ve hikaye, masal kitaplarında da yer, yer atasözlerine bölümler ayrılarak neşirleri sağlanmışsa da bir tiritü sistemi ve toplu bir hale getirilememişti...

Gerek yarın asır önce ve gerekse zamanımızda bu konu üzerinde en çok çalışmaya yapan D. GULYA olmuştur. GULYA 1907 yılında Abhaz bilimcileri ismiyle bir kitap yayınlıyor ve bu kitapta nisbeten sistemli bir şekilde atasözlerin de toplanmış bulunuyordu. Aynı yazar bu kitabı 1920 de daha da genişleterek ve atasözlerinde konularına göre cauzim ederek neşrediyor. Gulya'nın eserinden sonra yine bir kaç defa ve bu sefer Abhaz atasözleri namı alehinde eserler yayımlanmış fakat bunlarda sadece eski kitaptakiler aktarılmış olup yeni hiç bir şey ilave edilmemiş ve aracıtırmaya yapılmamıştır.

Tarafından 1967 yılında bastırılan bu eserin muhteviyatını teşkil eden Atasözlerimizin toplanması için bütün Abhazya'yı karış karış köy şehir demeden gezdim. Diğünlere, toplantılara ve aile sohbetlerine katıldım. Kadın erkek, genç ihtiyar herkesten sordum, soruşturdum ve bu gün için Abhazya'da bilinen atasözlerimizin bir kısmını sistemli ve ayrıntılı (konularına göre başlık koyarak) hazırladım. Bu küçük kitap nisbeten olsun bir boşluğu doldurmuşsa bana ne mutlu.

1967 Sotum — ABHAZYA Prof. Dr. İNALYIPA

ÇERKES ATASÖZLERİ

Abhazcasını derleyen : İNALYIPA

Türkeeye çevirenler :

MAHİNUR CEYLAN (PAPA)

ARDAŞAN KOBAŞ (ABGINBA)

ORHAN BARAN (KOPSİNGEN)

VATAN

İnsan vatanına bağlıdır. (veya İnsan vatanına bağlı olmalıdır).
Vatanımı değiştiren insanı milleti sevmeyiz, onu şeytan sever.
İnsan vatanını şam gibi görür.
Vatanımı kaybeden yaşama hakkını da kaybeder
Kurbâğa dahi içinde yaşadığı suyun en büyük olmasını ister.

YARDIMLAŞMA İŞ VE ZAHMET

Nimet külfetle beraberdir.
Çalışkan insan, hasat zamanı dört elim olsa der.
Çalışıpta açlıktan ölen insan mezarı görülmüş değildir.
Yağmur bile maksatsız yağmaz
İşinin ehli olmayan insan, işçilerini dağa bakar.
Tembel insanın kazmasınının sapı kendiliğinde düşer.
Çalışkan insanın gözü toktur.
Emeginin olmadığı aşa kaşığını sokma
Çanığın olmadiği yere kaşığını karıştırma
Demirciye sığuk tesfir etmez
Elin kaldırmadiği lokma ağza girmez.
Balıkçı ıslanmadan balık tutamaz.
En büyük tuzk, zekâ ile kol kuvvetidir.
Erken kalkanın, kurt görmüş insan gibi, nasibi açıktır.
İnsan işi ve sözü ile esek ise kulakları ile tanınır.
Bu gün elinden geleni bu gün yap, yarınki işine rahatlıkla yetiş.
Ağaçkakan çürük ağaca vurmadığı zaman başı ağrır.
Faydasız iş (hareket) yoktur.
Çok konuşanın işi az olur.
Değirmen öğütülecek şey bulursa döner.
Gemi yapan pipo (veya ağızlık) yapana şaşarmış.

Hayvan ve bitin yetiştirmekte iş bitmişor mesele onları satmak.
Kendine faydalı olki başkasında olası:

El değirmenini kábeye götürürsende öğütmekten geri kalmaz.

İş yapmasını bilmiyenin işi eksik olmaz.

Zamansız ekilen zamansız biter.

Serçenin yemmesi yolmasına değmez.

Söylemek kolay, fakat yapmak güçtür.

Gençliğini hay huy ile geçiren, ihtiyarlığında pişman olur.

Akılsız insanın karınca ile arının çalışkanlığını düşünmesi dahi ibret için kaşıdır.

Eve çalı gırpı bile getirsen işe yarar.

Alın teri ile kazanılan daha tatlıdır.

İşi iş olmyanın sözünde söz değildir.

Külfetsiz nimetin tadı olmaz.

En verimsiz tarlandan çıkanı, en iyi dostun bile vermez.

Bir bağ yırtıp bir bağ yapan gibi.

Ev yapana yoldan geçen bile yardım eder.

Az söyle çok yap.

İşin sonu sabır ister.

Kazanmasını bilen harcamasında bilir.

Çenenin izi kaybolmaz.

Rüzgârla yürüyen uzaya gider.

Boş oturmaktan boş yürümeğe yeğdir.

Sözünde değil içinde hızlan.

Oturumyan köpeğin kısmeti açıktır.

İçinde, birgün ara versen altı gün devam eder.

El eli yıkar.

El birliği insanı büyütür, sopa birliği ise öldürür.

Yamçı dikmesini bilmiyene su getirtilermiş.
Amele gibi çalış, hükümdar gibi yel.

ÜŞENME VE ÜŞENMEME

Duran taş yosun tutar.

Tembeli yemek yerken tanyamazsın.

Tembel insan suyun soğukluğunu baltasının ucu ile denermiş.

Tembel insan «Ah babamın çapası olsaydı ne kadar çok kazardım» dermiş.

Köpürü, üstünden geçmeye üşeneni altından geçirir.

Kedi balık tutmak istiyor, fakat ayakım islanır diye korkuyor.

Tembellik hastalıktır çalışkanlık ise sağlık.

Tembel insan evinde bile yorgundur.

Tembel kadın, gün doğmasın der.

Nazık el, yabancı elin iş yapmasını severmiş.

Birisi için üşenen kendisi için de üşenir.

Ayrı fındık için «kırmaya bile değmez» dermiş.

Zahmet olmadan nimet olurmu (Veya Zahmet görmeden nimet gören varmı?)

Tembelin isteği gibi güneş doğmaz.

Yarımlar bitmez.

DÜZELTME

Geçen sayıda (sayı 21) sahife 4 de» MİSİR ÇERKES SULTANLARINA
SIGINAN OSMANLI ŞEHADETLERİ» başlığı baskı hatası olarak yanlışlıkla
(Cem Sultan) olarak yazılmıştır. Öziir dilerereye kütüzelitiriz.

KOÇAS

Yazan : Tsey İBRAHİM — 2 — Çerkesçe'den çeviren : M. MEFEVİD

(Dört Perdelik Dram)

Hatıv Şimdi hazırlarım... (Etraftan çalı, çırpı toplayarak ateş yakar, odunların uçlarını sıvırtarak kurutulmuş et parçalarını onların ucuna takar.)

Tuguz — (Pabuçlarını düzelerek): Evet oğlum, yiyecek birsey hazırlamadan arkadaşlar getirilse Koças gücenir. Onun arkadaşlarına karşı çok duygulu olduğunu, onların ihtiyaçlarının hemen yerine getirilmesini isteyeceğini biliyorsun değil mi? Onun görünüşüne hi çaldırma, fırtına gibi bir adamdır o. Daha otuz yaşında olduğu halde Yüz yaşındaki Tuguz kadar zeki, arslan gibi cesur, ayı kadar da güçlüdür. Hangi prens onunla boy ölçüşebilir? Prens şöyle dursun onunla dünyada boy ölçüşecek adam yoktur. Herkes ne derse desin avcılıkla eşsiz, seavıta geri dönmek nedir bilmeyen, güreşte Çerkesyad sırtı yere getirilemeyecek bir yiğittir o. Hele alçak gönüllülükte heyyy, onun gelibisini öldüğünü bütün ülke biliyor. (Biraz düşündükten sonra) Koças gibi bir yiğidi şimdiye kadar hiçbir Şapsug anası doğurmamıştır. Ne yazık ki kimsesizdir o, bu durum işleri biraz bozuyor, eğer onu desteklegen, arka çıkan kimseler olsaydı yapacağı büyük işlerin sınırı olmazdı.

Hatıv - Prenslar Koçası neden sevmiyorlar? Onlara hiçbir zararı dokunmadığı halde onun adını iştirmek bile istemiyorlar Herkesin çok da Hatıvkoçayların Deoyps'ı onu çekmiyor... Geçen hafta babam beni bir iş için Deoyps'a göndermişti, arkadaşımın oğlu olduğumdan prens beni iyi karşıladı, bir süre konuşup, şakalaştıktan sonra söz bir ara Koçasa geldi. Onunla avcılık ettiğimi öğrenince, yüzü kireç gibi bembeyaz kesildi... Sesi de değişmişti: «O Koças denen herif gerçekten de söyledikleri kadar yiğit ve cesur mu?» diye sorunca, ben «Hiç şüphemiz olmasın. Koças gibisi bugüne kadar yeryüzüne gelmemiştir.» Dedim. Bu sözüm üzerine «Vay utanmaz alçak! O soysuz köpeği bana karşı öğüt göklere çıkarıyorsun! O Şapsug göçebelerini bir elime geçirebilsem ipilik bükler gib bükküp, ezeceğimi!» dedi, daha birçok ağza alınmayacak sözler sarfederek beni de korkuttu. Bunların Koçastan ne istediklerini anlıyamadım.

Tuguz-(Endişeyle) Ah... Oğlum, o konu çok uzun... Kendisi prens olmadığı halde dünyadaki prenslere bir keçi derisi kadar kıymet vermediği, sempatik, yiğit, cesur olduğu için... Daha başka sebepler de var. Neyse bu konuyu keselim. (Derin, derin içini çeker).

Hatıv-Peki, Deoyps bu söylediklerini yapar mı dersin?

Tuguz-İh... Anladımın, yapar mı diyorsun? Yapacağından endişe ederim!... Koçasla Deoyps ın dünyada bir arada yaşamasına imkan yok... İkisinden

birisi muhakkak temizlenecek... (Düşünceye dalar.) Koças için çok korkuyorum... Hatıv-(Yerinden sıçrayarak) O kabına sığamıyan Deoyps, söylediklerini hiç bir zaman gerçekleştiremeyecektir anladın mı Tuguz! Ona el kaldırmak isteyen, yapığna pişman edeceğime yemin ediyorum...

Tuguz-Yavaş ol bakalım. Bu kadarlık şey için hemen barutlanma. Sabırlı ol. Gerci alın yazısına karşı gelemez ama böyle birşey olacak olursa hepinizin onun yanında olacağını kimsekin şüphesi olmasın. Hem de Deoyps'ın Koçası öyle kolayca dize getiremeyeceğine seni temin ederim. (Köpeklerin sesleri daha yakından duyulmaya başlar, bunu ısılt sesleri, bağırıp çağırma lar izler.)

Tuguz-Şite arkadaşlar da yaklaşırlar. Hatıv, yüksek bir ağaca çık, şöyle keskin bir ısılt çal. (Hatıv ağaca çıkar, ısılt çalmaya başlar, Tuguz da bir ağt mırıldanır, uzaktan ısılt sesleri duyulur, Hatıv ağaçtan iner, arada bir duraklıyarak, eliyle gözünü siper ederek uzaklara bakar.)

Hatıv-(Korku ve heyecanla) Bize doğru bir gelen var... Çalharın arkasına sinerek ilerliyor... Bizi gizlice izlediği her halinden belli...

Tuguz-(Silâhı kapatarak yerinden fırlıyor) Şu çalıyı siper yap, vur deyince hemen yapıştır, hazırlan... (Silâhını kapıp eli tetikte ağacı siper alır.) Şimdi bize gelen mısafirimizi bekleyebiliriz. Bakalım kimmiş? Neden saklanmak istiyor? Erkek ve yiğitse meydana çıkar. (Eğilerek karanlıkların derinliğine bakar, gelen çok genç birine benzer. Üstünde bir yamç, baş ve yüzü bir başlıkla sarılmış, yüzünün görülmemesine çok dikkat ettiği belli.)

İKİNCİ SAHNE

Orada bulunanlar ve yeni gelenler

Tuguz - (Parmakını tetiğe dayayarak) Dur! Kimsin seni?

Gelen yabancısı - İyi akşamlar.

Tuguz - Kimliğini söyle akşamın iyi veya kötü olduğunu anlayalım.

Yabancısı - Ben sizin düşmanınız değilim, size hiçbir zararım dokunmaz.

Tuguz - Ne istiyorsun?

Yabancısı - (Etrafına bakınarak) Ben mi? Ben... Bu... Bir...

Tuguz - Korkma söyle, burada bir ben, bir de arkadaşımından başka kimsecekler yok. Çekinme bizi kimse duyamaz.

Yabancısı - Koças'ın nerede olduğunu öğrenmek istiyorum.

Tuguz - Koçası ne yapacaksınız?

Yabancısı — Bunu benden sormamanızı rica ederim, onun nerede olduğunu söyleyin.

Tuguz - Şimdi gelir, fakat herşeyden önce; kimin nesi olduğunu, Koçası görmek ismemendeki nedeni öğrenmeniz gerek... (Gelen yabancının yüzüne dikkatle bakarak uzun bir ısılt çalar.) Haaa... Prenses, bu tasarılağın işin olamayacağını sana söylemek isterim.

Yabancı - Allah aşkına sus... Arkadaşının kim olduğunu öğrenmesini istemiyorum.

Tuguz — Ben seni nereye saklayayım? Arkadaşlar neredeyse şimdi gelirlen, hem de oldukça kalabalıklar. Eğer götürürse seni param parça didikler, bu senin yaptığın hiç de doğru birşey değil, hata işledin, hem de çok ayıp.

Prens — Dedeceğim ne olursun böyle konuşma. Artık dayanmıyorum, sabrım taşı... Neredeyse çatlayacağım.. Ömek üzereydim, neredeyse intihar bile edecektim. Ne olur onun ağzından bir çift söz işittir bana. Ne olur Tuguz! İştirmek istediğim ses yalnız onun sesi, görmek istediğim göz yalnız onun gözleri.

Tuguz-Ben seni ne yapayım şimdi. Aman Allahım. O halde gel buraya, yamçıyı ört üstüne, şurada saklan.

Hatıv - (Tuguz'un yanına gelerek) Kimdir o genç? Kalbini mi kırmaştılar, kadın gibi dert yanıyor?.

Tuguz - Onların kalpleri her zaman kırık. Tanrı onların kalplerini çoktan kırdı. (Başını göstererek) İşte bunun içinde olması gereken şeyden yoksun doğdular.

Hatıv — Çaldırdı mı yoksa?

Tuguz — İşte ona benzer birşey, fakat sakın bundan kimseye söz etme, hiç kimseyi görmemiş gibi davranacaksın, anladın değil mi?

Hatıv — Evet, anladım.

Tuguz — İşte arkadaşlarda yaklaşırlar, git onları karşıla da getir buraya, yoksa bizi arayıp dururlar. (Hatıv ormana dalıp kaybolur.)

3. Sahne

(Tuguz Yalnız başına)

Tuguz — Kocas, Kocası! Yiğit ve cesursun, akıllısın ama bakalım bir kadına karşı davranışın nasıl olacak? (Avcılar önlerinde Kocas, birer, iktiser ormandan çıkar, omuzlarında, sırtlarında av hayvanları, silahları, heybeleri gelirler.)

4. Sahne

(Tuguz ve gelen avcılar)

Tuguz — Aksamılar hayrolsun sayın ihtiyar! Siz burada oturup, dinleniyorsunuz, biz ise yorgun, argın geldik... Öf, geyiklerin peşinde epeyce koştuk. Uzaklara açılınca bir kısmımız kaybolmaktan korktuk, hattâ bir ara ormanda çadır kurmakta aklımızdan geçmedi değil, fakat karımıza büyük bir geyik çıkınca bu fikrimizden vazgeçtik. Doğrusu avladığımız geyikte değeri. Boyunlarımızı ayırıp, derisini yuzdükünüz zaman ne kadar semiz olduğunuzu görünce almaya kıyamadık. Sonra almak üzere bir ağacın dalına asıp bıraktık. Ama benim asıl hayretime giden şey bizim (Topal Koca Mandanın) geyiği astığımız ağaç altından

kimseye kapılmak istemiyor. (Gülerek) — Biledug prenslerinin bile böyle ayırtılmaması oldu. Getiremedik bir türlü kendisini, anlaşılın kıymeti avımızı bir köpeklerinin olmadırına yemin edebilişim!...

Birinci avcı — Dünyada o köpeğin bir eşi daha yoktur. O, topal it, dünyadaki dağ keçilerinin yavrularının azrailidir. Yakaladığı bir keçiyi imkanı yok ona bıraktıramazsın. Ne köpektir o!.

İkinci avcı — Ben öyle sanıyorum ki bizim köpeklerimiz görevlerini tam anlamıyla yerine getiriyorlar, bizimle çalışıyorlar, zorluğa katlanıyorlar; prenslerin baldırı yıplak vorklarının, hiçbir çaba göstermeden başkalarının kazançlarına göz dikip, bizim dağ keçilerini nasıl çaldıklarına insan akıl erdiremiyor. Bence bunlar dünyadaki köpeklerin en bayağısıdır. İşte aç çakal sözi tam bunlar için söylenmiştir. (Hepsi gülüşürler).

Kocas — (Kızgın, fakat iradesine hakim bir şekilde) Düşmanlarına karşı bir hücum varsa arkalarından dışlerini gıcır latına, onlara er meydanında yitiliğini göster. Kazancını göz göre, göre çakallara yedirme, çalının arkasına gizlenip malını götürülürme; göz göre, göre götürülürse, götürülen arkasından yumruklarını sıkma, böyle şeyler çok ayıpır.

İkinci avcı — (Hiddetle) Avlarımızı götürürken görmüyorum, yoksa gök kubbe adına yemin ederim ki yolunmuş tavuk gibi cansız yere sererim onları! Üçüncü avcı — Kazancımızı çaldıkları bir yana, prensin toprağında avlandığımızı ona iletip bizi öldürtüreceklerini söylüyorlar. Sanki toprak prensin babasından kalma tapulu malıymış.

Kocas — Toprağı tanrıdan başka kimse yaratmamıştır, üzerinde çalınlarındır o!.

Bütün avcılar — Dilediğimiz yerde avlanabiliriz biz. Kimse engel olamaz, gerekirse prensleri öldürebiliriz.

Tuguz — (Kocasa yaklaşıarak kulakına birşey fısıldar) Kocas, biraz buraya kadar gel!...

Kocas — Ey baba dostu Tuguz, bugün nen var senin, kaynar suya sokulup çıkarılmış gibi neden bu kadar neşesizsin? Yoksa prenslerin kokusu mideni mi bulandırıyor?

Tuguz — Sus da beni dinle. (Kocası bir kenara çekerek onunla birşeyler konuşuyor, bu sırada avcılar hiddetle silahlarını silip yerleşiyorlar ve uyumaya hazırlanıyorlar. Diğer bir grupta şişlere elteri geçirmiş pişiriyorlar.)

Koças — (Dikkatle Tuguz'u dinliyor, hayretle) Ne dedin?... Sonra, sonra? Tuguz — Sonrası bu.. Onu kimse görmesin diye bir çalınm arkasına gizledim, üzerine de yağmırı attım, seni bekliyor ama...

Koças — Ne diyorsun?

Tuguz — Arkadaşların prensler hakkındaki konuşmalarını bunun işitmesi hiç hoşuna gitmedi. Onun da bundan hoşlanacağını sanmıyorum.

Koças — Ondan daha beterlerini işitmeğe lâyük bir kadındır o. Onun için hiç tasalamma Tuguz.

Tuguz — Şimdi bu durumda ne yapacağız Koças?

Koças — İstediyğin gibi düşün, nasıl dersen öyle yap, ben yorgunum, uyukum var.

Tuguz — Böyle konuşma Koças, böyle konuşmazsın, sen erkeksin, onun bir kadın olduğunu unutma.

Koças — (Düşünerek) Peki şimdi ne yapmalıyız... Halimiz ne olur? (Birsey hatırlamış gibi) Ey arkadaşları! Gece çok karanlık olacağı benzer, prensin köyü de hayli yakın, başkına uğrayabiliriz. Onun için silahlarınızı alıp şöyle bir çevreyi kolaçan edin, önemli yerlere nöbetçiler dikin. (Tuguz'a yavaşça seslenir) Sen de onlarla gitte birbirlerini göremeyecekleri bir şekilde onları nöbete yerleştir, sonra geri dön, sana ihtiyacım olursa, bana yetişebileceğin bir yerde bekle; Ben burada bekliyerek, kıymetli misafirimizin ne istediğini öğreneceğim. (Kocasın başka herkes oradan ayrılırlar.)

(Devamı Var)

BALIKESİR KUZZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ ÇALIŞMALARINA BAŞLADI

Memnuniyetle haber aldığımızı göre 14. Ekim. 968 tarihinde kurulan Balıkesir Kuzey Kafkasya Kültür Derneği üye kayıtları v.s. işlerine girişmiş ve derneğin kurucu heyet başkanlığına Galip Arslan getirilmiştir.

Yeni derneğimizi tebrik eder, kurucularına başarılar dileriz.

NART EFSANELERİ

(2)

« URUZMAĞIN ZİYAFETİ »

A. ZURAEV'den

Çeviren : Bekülhan Barınhan

Nart Uruzmağ, Yüksek duvarların çevrelediği evinde Nartların ünlü kişilerine ziyafet veriyordu. Evin büyük ocağında Kazan kaynarken başta Uruzmağ olmak üzere bütün misafirleri yerlerini almışlardı. Uruzmağ bir ara odunları içeri almak üzere dışarıya çıkmıştı. Birden havada beliren iri bir kartal üzerine süzülerek kırkünüün kuyruğu bağının iki yanlarına pençelerini daldırdı ve onu havalandırdı. Kısa bir süre havalarda dolaştırdıktan sonra da deniz ortasında bulunan adanın üzerindeki sıyah bir kayanın üzerine bırakarak gözden kayboldu.

Ziyafete gelenler sohbet dalmış, Uruzmağın dönüşünü beklerken, kazanda ki aş pişmiş, ateş sömmeğe yüz tutmuştu. Uzağan zamana rağmen Uruzmağ bir türlü görünmüyordu, ne oldu?.. neden gayıplara karıştı? diye düşünenler de bunu açıklanmağa cesaret edemiyorlardı. Oysa ihtiyar Uruzmağ, gecenin karanlığında üzerinde bulunduğu kayadan hangi yöne gitsen incek yer bulamıyor, inleyip, bağırarak— İhtiyarladığımı kartallar bile anladılar, benimle alay ediyorlar... Ulu tanrım sana ne yaptım ki başına bu felâket geldi— diyordu. Yavaş yavaş Ulu tanrım sana ne yaptım ki başına bu felâket geldi — diyordu. Yavaş yavaş mağ, yerde kum üzerinde bir çocuğa ait ayak izlerini gördü. İzi izleyen bir patikaya rastladı. Patikayı izleyerek kayadan indi ve yolun sonunda da bir eve rastladı. Evin aydınlık penceresinden içeri baktığı zaman yaşlı bir kadın ve bir erkekle önlerinde oynamakta olan bir çocuk gördü. Bu manzara karşısında hayli düşünen Uruzmağ içeriye girmeye karar verdi. İçeri girdi ve içerdiklere tünaydın dedi. İhtiyar kadın ve erkek ayağa kalktırlarsa da bir karşılık vermeden tekrar oturdular. Uruzmağ da kapının hemen yanına oturdu. Bir süre sonra Kadın Uruzmağın önüne, üzeri yiyeceklerle dolu bir masayı getirip bıraktı. Uruzmağ bir yandan ıstahla yemeği yerken öbür yandanda önünde hoplayıp, zıplayarak oynamakta olan çocuğu izliyordu. Bir ara elindeki yemek için kullandığı bıçağının üzerine bir miktar yiyecek koyarak çocuğa uzatı ve — Gel, yavaş bana güneşim.. İkramımdan bir parça da sen ye — dedi. Çocuk bu davete koştutu fakat yemek alacağı yerde ayağı sürterek pıçağın üzerine düşü. Pıçak çocuğun tam kalbine saplanmıştı, hemen öldü. İhtiyar kadın ve erkek cansız yatan çocuğu yerden aldılar ve hiç bir şey söylemeden onu topağa verdiler. Uruzmağ bu olaydan çok üzgündü... Kalktı ve aynı yoldan eski kavalığına döndü. Yoktan çocuğun ölümüne ve ihtiyarların kederine sebep olduğunu düşündükçe göz yaşlarını tutamadı ve ağlamaya başladı.

Aradan bir süre g... Birden aynı kartal üzerine süzülerek Uruzmag'ı pen-
geleri arasına aldı ve h...landırdı. Denizi aşırarak evine ve alındığı yere bırak-
tı. Uruzmag'ı odunlarını aldı ve misafirlerinin oturmakta oldukları odaya girip
yere bırakırken sonra —Size eski bir hikâyemimi yoksa yenisini anlatayım?
diye sordu. Misafirler — Eskişini belki biliriz. yenisini anlat dediler. Uruzmag'
az önce başından geçenleri bütünüyle anlattı. Nartlar hayret ve hayranlıkla din-
liyorlardı. Birden yan odadan Ahsine — Afsine'nin çıkırcık ve feryatları yük-
seldi. Hıçkırıkları arasında — Nartların asilleri, Soyumuzun ileri gelenleri, ku-
surunu bağışlayın.. Huzurunuzda ananelerimizi mühalafaza edemeyerek ağılyo-
rum. Onun (Uruzmag'ın) 17 oğlu vardı, 16 sı onun elinde öldüler. Son oğlunu
ben akrabalarımız olan Donbertovın'a lara büyütmeleri için vermiş, yavruca-
ğın orada bulunamayacağını sanmışım. Görüyorsunuz ki oda onun elinde can
verdi. Şimdi ihtiyarlığında kim ona ((Uruzmag'a) bakacak, hali ne olacak?—
diyordu. Nartlar son derece teessüre kapılmışlardı, göz yaşlarını tutamayarak
oradan ayrıldılar ve Uruzmag'ın ziyafeti de bu elemli hal içinde sona erdi.

Misafirleri gittikten sonra Uruzmag elemiyle baş başa kaldı.. Günleri bu
acı ve üzüntü içinde geçiyor, etrafını görmeden, tebesüstü unutan bir yüzle
kalkık omuzları arasındaki başı dışık oradan, oraya gezinip duruyordu. Gün
geçtikçe büyüyen kederi tahammül edemeyeceği bir dereceye gelince Nartların
bölgelerinde bulunan ve deritlilerin şifa aradıkları kurşun renkli bir taşın üze-
rinde gün ve gecelerini geçiriyor ve adeta sürtünüyordu.

Uruzmag'ın bu yürekler acısı halini gören sıhrbaz kadın bir gün önünü
kesti ve —nedir senin bu halin? canlı bir ölüye döndün. Umulmaktaki sendin daha
fazla kederi olanlar da vardır. Nerekim, Miry Fiy Sautag senden daha bahtsiz
birdir. Kederi seminkinden dah büyük olduğu halde senin gibi perişan değildin.
Biraz kendine gelmelisin— diyerek uzaklaştı.

Bu sözleri dinleyen Uruzmag, kendi acızından utandı. «Benderz daha derinti
olan bu adamı görmem ve onu kendime örnek almam hiçte fena olmaz» diye
düşündü ve onu aramaya karar verdi. Ertesi sabah güçlü atını eğertti —Ya
meylâm ya da belâmı bulurum— diye yola koyuldu. Nerelerden geçti? ne ka-
dar dolandı, bunu tanı bilir... Nihayet bir gece yol çobanların gecelerdikleri bir
yere düştü. İlk rastladığı çobanı— Tanrı sana çok hayvan versin— diye selâm-
ladı.— Tanrı sana da çok hayvan versin diye karşılık veren çoban; —Uzaklar-
dan gelen bir yolcuya benzersin, atından in, buyur. Misafire yeriniz vardır—
dedi. Uruzmag; bu daveti kabul etti ve atından indi. Çoban hayvanlarını sağ-
dıktan sonra misafirine hayvançıklarından birini keserek şiş yapmaya koyuldu
Uruzmag çobana bakıyor onda gördüğü şeyi merak ediyordu.. dayanmadı ve
— Ey iyi kalpli adam; belki sormakla hata ediyorum ama merak ettim. Ne
oldu senin burununa?— diye sordu. Çoban bu soruya çok içermişti.. —Şayet
misafirim olmasaydın hak ettiğini bulurdun şimdi! Ne yapayımki misafirimsin
diye şiddetle karşılık verdi. Uruzmag; çobanın bu tepkisine rağmen onu rahat

bırakmaya niyetli değildi. Kim olduğunu, başından geçenleri, niçin seyahata
çıkıldığını ve niçin kimi aradığını etrafı olarak anlattı.

Çoban bu samimi açıklamaya dayanmadı. —Öyle ise aradığın adam benim.
Seni bana gönderen kimse Allahından bulsun, zira eskiden acımı, bahtsizliğimi
yanımdan yaşattın — dedikten sonra anlatmaya başladı :

— Benim yedi oğlum vardı. Hepsi birbirinden canlı, birbirinden atak ve
birbirinden güzelliler. Hepsi büyüdüler ve benimle avlanmaya çıkacak yaşlara
eriştiler. Birgün oğullarımı yanına alarak avlanmaya çıktım. Bütün gün bir şeyi
bulamadım. Akşam üzeri Tanrı bizi bir mağaraya ulaştırdı, geceyi orada ge-
çirneye karar verdik ve ateş yakarak istirahat geçtik. Bir süre sonra ısıklı çar-
larak bir dev mağaraya geldi. Alınmada tek gözü, omuzunda kökleri ile sökülmiş
bir ağaç ve önünde de kalabalık koyun sürüsü bulunuyordu. Omuzundaki ağa-
cı huzla yere vurarak parın parça etti, koyunlarını mağaraya yerleştirdi ve mağ-
rasının girişini de iri kayalarla kapattıktan sonra bize dönerek —Sağ ve salim
olarak gelmiş olunuz benim değerli misafirlerim. Sizi hangi Tanrı, hangi dağın
ritzâğı buraya attı?— dedi. Bizde gereken cevabı verdik. Bunun üzerine Dev
bize hayvanlarından birisini kesti ve ateşe kızartarak ikram etti. Sabah olun-
ca koyunlarını mağaradan çıkardı ve fakat bizi içeride bırakarak girişini iri kaya-
larla kapattıktan sonra çekip gitti. Bütün gün mağaradan çıkmak için çırpındık
durduk, ne varki kayalardan birisini bile oynatmamız, bir delik açmamız müm-
kün olmadı. Akşam olunca Dev yine koyun sürüleri ile geldi ve yine bize bun-
lardan birini keserek ikram etti. Bu hal 15 gün ve 15 gece devam etti ve bizi
her gün kestiği koyunları ile besledi. Ancak bu müddetin sonunda beni önüne
alarak —Misafirlik ilanmeye değlidir. Bir gün ve bir gece geçtikten sonra o
da ev sahibi sayılır. Şimdi bize yemeği sen hazırla— Dedi. Ben —Size ne ikram
edebilirim. Bilirsinizki bende bir şey yok— dedim. O, şiddetle —Oğullarımdan
birini kes— dedi. Bu kesinlik karşısında oğullarımdan birer birer yüzlerine bak-
tım. Anlıyordumki bu benim yapabileceğim bir şey değildi. Düşüğüm çaresiz-
liği fark eden büyük oğlum— Ben kardeşlerimden önce gün ışığını gördüm ve
onlardan fazla yaşadım, onun için beni kes babacığım— dedi. Hepsi birşeyler
söylemek istiyordu, en küçükleri atıldı, —Ağabeylerim sana her hususta yar-
dımıcı olacak durumdadılar, ve sana rahat ettirirler, hense daha sana yardım
edecek duruma bile erişemedim ve daha bir süre de yıl olmakta devam ede-
ceğim. Bu durumda beni kes babacığımı hiç değilse bu güç durumunda ol-
sun sana hizmet edebilmiş olayım— dedi. Bu benim için feci bir şeydi, fakat
devden başka türlü kurtulmamızda mümkün değildi. Çocuklarımızı bir kaç defa
tekrar tekrar gözden geçirdim ve sonunda büyük oğlumun el ve ayaklarını bağ-
layarak kestim, temizledim, pişirdim ve devle birlikte yedik. Ertesi gece dev
bize koyununu kesti daha sonra ben ikinci oğlumun ikram ettim. İşte böylece
7 oğlumun da elimle kestim ve devle birlikte etlerini yedim. sekizinci olarak
dev beni yakaladı ve iki ayığına şiş sokarak yanmakta olan ateşin üzerine bır-

ESKİ ADIĞHE (ÇERKES) TARİHİ ÖZETİ

(20)

Yazan :
Şora Bekmüre NOGHUMUKA

Çeviren :
Dr. Vasi GÜSAR

Sabahleyin güm ağırınca Çerkesler; ellerindeki bütün kuşaklarla onların üstüne hücum ettiler, kılıçlarını işle-

selen bazı hâinler ve serseriler de ka- tıldı.

Bu sefer Çerkesler; saldırganları karşılamak üzere GONDALEN ırmağının bulunduğu yeri seçerek ordu merkezlerini orada kurdular. Bu savaşta da sılamaya hazırlandılar. Bu savaşta da zafer onlarda idi. Düşmanları dağıttılar ve kanlı bir muharebeden sonra kaçmağa mecbur ettiler, KUBAN nehri kıyılarına kadar koğaladılar. Sonra mal ve ganimetlerle yurtlarına döndüler. Çerkesler bu kaganları kendi hallerine bırakınca bunlar koğalanmaktan, öldürülmekten ve dağılmaktan ileri gelen şiddetli yorgunluk sebebiyle dinlenmek üzere LAJIMAKAY vadisine gittiler. Ancak orada yerleşmeleri uzun sürmedi. Aralarında VEBÂ hastalığı yayılmış, bir çoğunun hayatına mal olarak ölümlerine sebep olmuştu. Onlardan ancak küçük bir kısmı uzun çabalamadan sonra menleketine varabildi. Bu suretle Kırım'ların saldırış silsileleri sona erdi. Bu olay da Çerkeslerle olan son olay oldu.

P R E N S A L C U K A ' N I N K A Ç I Ş I

Osmanlı padişahı Kırım ordusuyla Kırım'lara yardım için Çerkesyaya yolladığı Osmanlı ordusunun uğradığı felâketi ve sonucu öğrenince çok kızdı ve Kabardiya ülkesini istila için diğer bir ordu daha yollanmasını hemen emretti. Bu orduya katılan Kırım muharpierinden ve büyük miktarda Tatarlardan başka bunlara KUBAN öresinden çapulculuk ve yağma için

Prens ALCUKA ŞOGENUKA Kabardiya Çerkes bölgesinde bir çok yollar bulunduktan ve burada TATLİOSTAN

altesinden olan prenslerle dâima anlaşmazlık halinde kaldıktan ve millet ondan zulüm ve baskıların çeşitlerini gördükten sonra sonunda kaçmış ve bu sefer de DAĞIŞTAN'a gitmiş, oradan Kalmuk ülkesine geçmiş ve burada bir süre ikamet etmiştir. Sonra bir şehirden bir şehre gitmiş ve gezdiği esnasında muhtelif memleketlerden çeşitli unsurlar ve milletlerden bir ordu toplamış ve kendi adamları ile KÜÇÜK KABARDIYA'ya ve halkına ara sıra fakat devamlı olarak düşmanca saldırışlar yapmış, sonunda usanan halk onunla barınmağa, onu memnun etmeye ve yurduna geri getirmeye mecbur olmuşlardır.

Bütün bunlara rağmen onun millet kişilerine karşı durumu ve muameleleri düzelmedi, aksine çeşitli vesilelerle onları taziyk etmeye, eza ve cefa yapmaya, diğer yönden de kendisi ile nefret ettiği ve kendilerine kötülük yapmaktan çekinmediği kardeşleri arasındaki düşmanlık da devam etti. Yurduna döndükten kısa bir süre sonra milletin büyük bir kısmını kendine çekmişti. Çevresi kuşaklarla yardım- cıları çoğalınca bu sefer de Büyük Kabardiya prenslerine karşı düşmanlık göstermeye başladı. Aşağıdaki hikâyeye durumundaki tehlikenin şidetini bize anlatır :

Derler ki; ADAŞEM adında bir seyis bir tepe üstünde dururken bir tilki gördü ve öldürmek için koğalar. Fakat tilki ötünden kurtulup yakınında ki bir deliğe girer. Seyis onu ele geçirmek için deliğin etrafına geniş bir çukur kazınmağa başlar. Fakat tilkinin bulunduğu yere varmadan çukurda üs-

tünde alın civiller bulunan çok güzel yapılmış bir zirh bulur ve onu giyer. Aynı zamanda o zirh ağası (TUZARO) ya hediye etmek üzere onun evine doğru yürür. Fakat daha oraya varmadan Verk (KOGUTLUKO)'nın evine uğrar. KOGUTLUKO'nun evinde ziyafet varmış. Ziyafet sabahı KOGUTLUKO seyis ADAŞEM'in giydiği zirhı görünce çok hoşuna gider ve hile yoluna sararak seyisi serhoş eder ve üzerindeki zirhı çıkarır, yerine kıymeti ondan az giydiği zirhın çukurda bulunduğu zirh olmadığını anlar ve ağasına durumu anlatır. Asıl kıymetli zirh ondan daha az kıymetli bir zirh ile değiştirildiği haberi yayılmış olduğundan ağası bu kıymetli hediye neye mal olursa olsun kıymetli zirhın geri verilmesini istemeye karar verir. Çünkü bu kıymetli hediye kendisine daha layıktır.

Bu zirha karşı hayranlık duyanlar ve onu isteyenler çoğalınca zirhın önemi büyüdü. Prenslerin ve li'lerin çoğu bunu kendileri için istediler, aralarında adı geçen Prens ŞOGENUKA da vardı Verk KOGUTLUKO; bu zirhı muhafaza etmekte her hangi bir fayda ummadığını görünce zirhı, asıl sahibi TUZARO'ya iade etti. Fakat mezkûr prens ALCUKKA ŞOGENUKO kaçta mal olursa olsun zirhı almağı aklına koydu ve TUZARO dan bunun kendisine verilmesini veya kendisine satmasını istedi.

TUZARO; zirhı vermedi veya satmayı red edince prens ALCUKKA çok defa geceleri onun evine gider, bu işrarlı istekler ile devamlı ondan bahsetmesi kadın ve çocuk olanlardan baş-

Ka akrabalarını nihayet usandırdı. Buna rağmen eline geçiremedi. **MANADA** adında olan kadınlardan biri zırhı giymiş ve onunla Büyük Kabardıya da bulunan akrabalarına gitmişti.

ALCUKO bunu öğrendince Kıırma giderek Han'a sığındı ve Handan Büyük Kabardıyaya saldırmak için bir ordu ile yardım etmesini istedi. Han; onun bu isteğini doğru bulmadı, fakat ona kıymetli bir zırh hediye etti ve yüzümü halinde ona yardım edilmesi için **NOĞAY**'lara emir verdi. Bunun üzerine geri döndü. Yolunda Tatarların bir çoğunu topladı onlara lider olup birlikte Küçük Kabardıyaya saldırmak için yürüdü ve oraların bir kısmını tahrip etti. Kabarday çerkesleri karşılık olmak üzere savaş ilan ettiler ve Tatar toplulukları ile yaptıkları savaşta **ALCUKO** iki defa ağırca yaralandı, sonra barıştırdılar ve onu yurduna geri gönderdiler, **ondan kısa bir süre** sonra da vefat etti. Bu hususta şartlardan biri şöyle başlayan bir şiir düzenlendi :

«**KABARDEY PRENSLERİNDEN İKİ KARDEŞ ARASINDAKİ ÇEKİŞME SİDDETLENDİ, ANLAŞMAZLIK KÖKLEŞTİ ARADAKİ DÜŞMANLIKTAN ÖTÜRÜ BÜ GÜÇLÜKLERE TAHAMMÜL EDEN VERKLERE YAZIK OLDU.**»
ALCUKO VE VERK SOYUNDAN

KODS AHELELERİNİN İMHASI
ALCUKO ŞÖĞENÜKO ölümlünden sonra dört evlat bıraktı onlarda: **GENKO, TAMBOT, TEMŞLOSTAN ve KAREKAN.**

Ancak hükümlerlik ve idareyi muhafaza eden **MUDARAFYA TATLOSTAN'a** geçti. **ALCUKO'nun** çocukları ergenlik çağına erince babalarına benzedikleri

ve **ondan** vâris oldukları belirli anormal zihniyeti taşıdıkları anlaşıldı. Bu yönden diğer prenslerle kavga ve anlaşmazlık içinde iditler. Memleketi onların şerrinden kurtarmak ve her tarafta yaratıkları karışıklık ve kargaşalıklara son vermek için sonunda **Prens MUDARAFYA**, yanında bu şartlardan kurtulma zarureti ni dayan Büyük Kabardıya prensleri olduğu halde aleyhlerine harekete geçtiler ve **ŞÖĞENÜKA** ailesinden (**ALCUKA**)'nın çocuklarının tümünün imhasına ve onlara ait olan emlak ve malları kendi aralarında paylaşmağa karar verdiler. Bu komplotu fiilen tahakkuk etti **ALCUKO'nun** çocuklarından bazıları açık olarak, diğerleri gizli olarak öldürüldü ve onlardan hayatta kimse kalmadı. Bundan ötürü o tarihten beri **ALCUKO ŞÖĞENÜKA** soyu tamamile yok olmuş bulunuyor ve izi kalmıyor.

Bu kanlı olaylardan iki yıl sonra Kabarday Çerkes prensleri **KODS** de-recesindeki **VERK** (asil) leri de tamamıyla yok ettiler. Onlardan h-yatta kimse kalmadı. Mezarlıklarına bu günde (**KODZİKA**) denilmektedir. Bu günkü günde Büyük Kabardıya Prensleri (**KAZIY**) ve Küçük Kabardıya prensleri (**TATLOSTANO**) ailesine intisap etmektedirler.

Prens KURGHOKUE iki çocuk bıraktı. Onlar da (**MUHAMMED**) VE (**ÇA**) dir. Fakat Krallık hakkı **BEKMÜRZE** ve **KAYTUKA**'ya geçti. İkisi de birbirini çekemiyor, didişiyorlardı. Bunun için Çerkesler sonu hoş olmayan olaylarla karşılaşmamak ve bu iki kardeşin hükümdarlık konusunda düşmanlık ve kavgalar ndan memleketi

dogabilecek zararlara tekrar mâruz kalmamak için babalarının bıraktığını bu ikisi arasında paylaşmağa karar verdi. Bu bölümler aldıkları mallardan ve mülklerden başka **ŞÖĞENÜKA** sülalesinden kalan ve her birisinin hissesine düşeni de aldılar. **Ondan** sonra her biri kendi bölgesinin görevlerini kendisi yönetti. Yalnız kardeşi **KAYTUKA** dan hiç bir sebep yokken nefret eden **BEKMÜRZE** burada çırmadı. Bir kaç yıl sonra Kıırma gitti ve Han'a sığınarak kendisine olan ihanetinin intikamını almak için kardeşi **KAYTUKA'nın** boyunu eğdirmesi için müsaade ve yardımını diledi. Han ise; bir süre beklemesini söyledi ve istediği yardımı vâşından az olmayan bir süre sürdü. Düştürülen bir uzun süre içinde kardeşi **KAYTUKA**, Çerkesyanın Kabardıya bölgesinde vefat etti ve üç çocuk bıraktı. Onlar da **ASLANBEK, ALAMAT ve JANBOT.**

BEKMÜRZE; Kıırma Hanın kendisine verdiği armağanlarla memleketine döndü, bir süre yaşadı ve sonra öldü. ve alı çocuk bıraktı. Onlar da: **TATARKHAN, TAMOLAT, KAYSSIN, PATAGO, YELMÜRZE ve BEŞRUKO** dir.

Kral **BEKMÜRZE'nin** ölümünden sonra Kabardıya'ya Prens **ASLANBEK** ve prens **HATUGHUKO** hüküm ediyorlardı. Tam bir anlaşma içinde beraberce uzun süre yaşadılar, kendilerini seven ve sayan milletin havını için çağışıp işleri yönetmekte paylaşırlardı. **ASSLANBEK**; bilgi ve dirayeti tanıyanmış **Verk (KAZANUKA JABAGHI'nin**

dâima nasihatlarını dinler ve yapardı. Önemli işlere başlamadan önce onunla işişare ederdi. **KAZANUKA JABAGHI**, sosyal nizamları tesbit ve yenilenmesine ve yürürlükteki âdetlerin savunulup muhafaza edilmesine ve iç işlerin düzenlenmesine hizmet ve yardımda bulunan bir üstün kişi idi. Böylece onun zamanında **ÇERKESLER**; şöhratin zirvesine erdiler, eski hasmet ve müfretlerini geri aldılar ve bir çok milletlerin ve kavimlerin saygılarını kazandılar. **ASLANBEK, INGUŞ ve ASETİN** leri ve kendisine tâbi olan diğer kavim leri veygi vermeye zorladı ve başarıldı.

ARSSLANBEK den sonra hükümlerliği **HATUGHUKA MISSOST** tek başına idare etti, **ABAZA ve KARAÇAY** (62) kollarını idaresi ve hâkimiyeti altına aldı. Kendi süresinde bir kısım **ADİGHE**'ler islâmiyeti kabul etti. Böylece kendi ailesi efradı da müslüman oldu. Hatta bu soydan **TEMİRUKUE**; hac farizesini yapmak üzere **MEKKE'**ye **MÜNEVVERE'**ye gitti. Arapça ve Tatarca'yı da öğrendi. Kardeşi **ADIL GİREY** de müslümanlığı Çerkesler arasında yaymaya başladı. Her yerde mes-cid inşasına, iman ve din alimi tayin etmeye heveslendi.

Büyüklerimizden bazıları rivâyet ederler ki: Büyük **PETRO**; Dağıstana saldırdığı zaman Prens **DEVLET GİREY** ile beraber Çerkeslerin bir kısmıyla (**ASTRAHAN**) şehrine gitti ve bazı bazı hizmet ve yardımlarda bulundu. Bunun üzerine **ÇAR**; elçilikle onu (**BUHARA**) ya gönderdi. Baharlar da bilinmeyen nedenlerden onu öldürdüler ve derisini yızdular. **DEVLET GİREY** ile beraber bulunan **verker**

(asiller) ise; Çar onlara bir çok mal ve kıymetli hediyeler verdikten sonra uzaklaştırdı.

KRAL AYDEMİRKAN

V E M A C E R A L A R I

ALCUKA'nın oğlu kral MUDARAF; en aşağı kattan ve NOGHAY cinsinden ikinci bir kadın ile evlenmişti. Bu kadından (AYDEMİRKAN) adında bir oğlu oldu. Bu çocuk ergenlik çağına girince ve fiziki yönünden kuvvetlenince prens BERSLAN'ın macealarına ve savaşlarına katıldı, büyük şöhretler kazandı. Bundan sonra vatanına dönünce halktan bir kısmını kendine geçebildi. Onlara lider olarak çevredeki milletlere saldırsa başladı. Bu düşmanca davranışları yalnız yabancılarla olmadı, hattâ kendi millettaşları Kabaday Çerkeslerine de yöneldi. Kendi kötülüğü ve zulmünden tatınabildiği kadar onlara da tattırdı, böylece adı kötülendi ve fenalıkları da çoğaldı ve en sonunda da yurdundan kaçmak zorunda kaldı. Bir süre yabancı ülkelerde dolaştı, şurada burada gizlenip durdu. Sonunda Çerkesler hileyle baş vurduklar, onun devamlı tacizlerini, saldırılarından, fenalıklarına, kötülüklerine önyak olmasından çekinerek hattâ korkarak onu vatanına geri getirdiler.

RUSLARIN ÇERKESYA'NIN KABARDIYA BÖLGESİNİ İSTİTALARI

Kabardiya çerkes bölgesi prensleri, Verkeri; ataları gibi Çarın saltanatına pek bağlı idiler. Rus devletinin amaçlarını gerçekleştirmek ve güneydeki sınırlarını savunmak ve kuvvetlen-

dirmek isteklerinde engel olmuyorlardı.

Aksine olarak mümkün bulunan en büyük yardımı yapıyorlardı. BABI ALI (Osmanlı devleti) ile Rusya arasında 1739 yılında hüzmülü olan (Sulh muahedesi)

KABARDIYA ülkesinin bırakılarak dilettiği gibi hürriyetine sahip olmasına müsaade ve hak verilmişti. Onun için birçok Liderlerimiz, ileri gelenlerimiz anlaşmayı yapan iki devletten (Rusya ve Türkiye) birinin Kabadıya Çerkes ülkesi aleyhinde her hangi bir hareketi ve yapacağı işin gerçekleştirilmesi ancak iki tarafın anlaşmasıyla kabul olacağı kanaatini besliyorlardı. Gerçekten Çerkeslerin genç yaşta olanları Rusya Çarlığına «İkinci Katerina'nın belirtti şartları kuvvetlendirmek ve geçilmez bir duruma sokmaları için verdiği emirle Rus ordularının Türk — Rus hudutlarına doğru akışının ancak Osmanlı Devletinin muvafakatı ile olacağına inanıyorlar ve bu orduların bu gizlice gönderilişinin kendi hürriyetlerini kısıcağını ve bağımsızlıklarına engel olacağına düşünerek karşı gelmeye ve o ordu ile savaşmağa karar verdiler. Böylece Çerkesler ile Ruslar arasında MALKA ve KU-MA nehirleri kıyılarında iki büyük savaş oldu. Kırvet ve sayı bakımından pek üstün bulunan Ruslar zafere ulaştı. Kabadıya çerkesleri mukavemetten artık fayda geleceğini anlayınca Ruslara teslim olmağa ve kendi üzerlerinde belircek nüfuz ve hâkimiyeti kabule mecbur kaldılar.

KABARDIYA'NIN İSLÂM DİNİNE SOKULMASI

Sözü geçen Kral ADIL GİREY HATTUĞHUKA; bütün Kabadıya çerkesle-

rini efendi ve molla (ISHAK ABUK)nun

yardımı ile müslümanlığa soktu ve şeriatın hükümlerini sosyal durumu ne olursa olsun genel olarak hiç kimseyi ayırt etmeden hatta kabahatli olanlarla suçlular üzerine de tatbikat başlattı. Bu şeriat gereğince kabahat veya suç işleyen her kişi kabahatına ve suçuna göre cezaya, hattâ ölümlü cezasına tahammül etmeye mecburdur. Kıymeti bir günüş rubleyi geçmeyen bir şey çalınması sol elin kesilmesini, kıymeti yüz rubleye kadar olan şeylerin çalınması ise sağ el ve sol ayacağının kesilmesini gerektiriyordu.

Fuhuş yapan kadının cezası ise ölümdü. Kaatide öldürülürdü. Hukuki davalarla şahısları ilgilendiren meseleler (İSLÂM ŞERİATİ) ahkâmına göre hal edilirdi. Prenslar ve Verkerler (beyler) veya verkerle milletinin diğer fertleri arasındaki meseleler ise eski Âdet (Kıtabze) ve yürürlükteki geleneklere göre hal edilirdi.

Hiç şüphe yoktur ki açıklanan şeriat hükümlerinin gerçekleşmesi çok faydalar sağladı. Medeni ve sosyal durumların düzene girmesine yardım etti. Herkes şeriat hükümlerine ve kanununa aykırı suç işlemekten ya da her hangi bir şeyi yaptıktan çekiniyordu.

Bütün bu olaydan uzun bir süre sonra Kabadıya Çerkesleri; Çarlığa (İkinci KATERİNA) zamanında kendilerine verilen imtiyazların yürütülmesi ve onaylanması için Prens Hacı BESRUKO, HAMİRZEKÜÇÜKBEK KASSEY, SOLOKH AKHLO, VERK TEMRUKO KAZANŞ, GETAGH KUDENETO ve MİS-SOST ANZOR dan teşekkül eden bir heyeti Çara göndermeye karar verdiler.

Çar II. ci KATERİNA

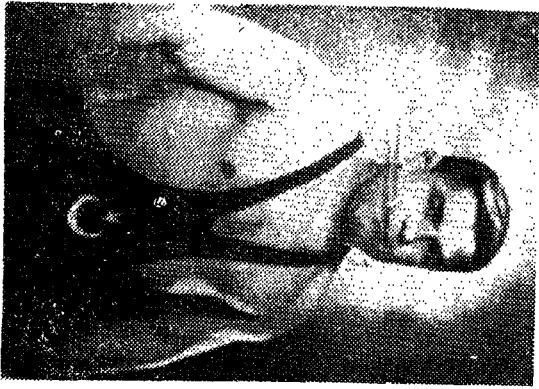
Çar birinci Alexander; heyeti güzel kabul etti. Üyelerini kendisinin de bizzat bulunduğu resmi ziyafetlere davet etti. Onların sarılmayan bu sadakat ve bağlılıklarına kanaat getirdiği için MALKA nehrinin ösesine düşen yerlerin kendilerine mülk olarak verilmesini emretti. Bu yüksek iltifat ve teveccühün sembolü olarak Kabadıya Çerkeslerinden kendisi için bir de hususi (MUHAMMAD ALAYI) teşkilî emrini verdi ve bu muhazir alayının masrafı olarak da para tahsis eyledi. Kabadıya Çerkeslerine bir çok imtiyazlar sağlayan ve 20. Ocak 1818 de çıkan bu imparator fermmanı adlarını geçen Verkerlere verdi ve bunlarla bir çok imkânlar sağladı. Fakat oradan sonra çıkan (Veba) hastalığı bu fermmanın tatbikine engel oldu.

Bu sayfamızdan itibaren Türkiye'deki Ünlü Çerkes asıllı güreşçilerimizin hayatlarını ve güreşlerini okuyucularımıza sunuyoruz. Bununla birçok okuyucumuz bilhassa güreş alanında şöhrete erişmiş hemşerilerimizi tanımış olacaklardır. Bu işi yapmakla birçok okuyucumuzun da isteklerini yerine getirmiş oluyoruz.

YAŞAR DOĞU

Hazırlayan : I. ALHAS

1915 yılında Samsun ilinin Kavak, yılında millî takıma girdi. Çok kısa bir hazırlanmadan sonra Oslo'da yapılan Avrupa Greko-Romen güreşlerinde 66 kilo ikincisi oldu. 1946 da Stokholm'de yapılan Avrupa serbest güreş şampiyonasında ise 73 kiloda birinci, 1948 Londra olimpiyadlarında dünyada bir eşine rastlanmayan bir başarı kazanmış ve 73 kiloda katıldığı Serbest ve Greko-Romen güreşlerinde olimpiyad şampiyonu olmuştur. 1949 da İstanbul'da yapılan yarışmada Avrupa serbest güreş şampiyonu (79 kilo), 1951 de Stokholm dünyada güreş şampiyonasında 87 kiloda yine birinci olmuş ve İstanbul'da parlak bir törenle yapılan Jüble ile güreş hayatını kapatmıştır. Bundan sonra Türk Millî takım antrenörlüğüne getirilmiştir. En büyük ünvanı ağır siklette güreşmemesiydi.

1937 yılında vatani görevini yaparken Ankara güreş kulübünde güreşe başlamış ve katıldığı ilk resmi yarışmada 66 kilo birincisi olmuştur. 1939 yılında 8 Ocak 1961 yılında Ankara'da kalp yetersizliğinden hayata gözlerini yu- man merhum'a Tanrıdan rahmet, top- rağının bol olmasını dileriz.

İzmir Kuzey Kafkas Kültür Derneği 12. Nisan. 969 tarihinde Kültürpark kapalı spor salonunda büyük bir Kafkas Oyunları Gecesi düzenlemiştir.

Çok başarılı geçen gecede Kafkas oyunları büyük ilgiyle izlenmiştir.

MAHMUT ATALAY

sonra da millî takımın değişmez elemanı olmuştur. 959 yılında Beyrut'ta yapılan Akdeniz Olimpiyatlarında ilk kez millî formayı giyerek 73 kilo serbest güreş de şampiyon olmuştur.

1936 yılında Çorum ilinin Cemilbey bucağında dünyaya gelmiş olan Mahmut Atalay Çerkeslerin Nakhuy ailesindedir. Güreşe küçük yaştan beri merak sarmış, askere gittiği 956 yılında ciddi çalışmalara başlamış, önce Ankara şampiyonu, 957 yılından

664 yılından beri Türk millî güreş takımının kapitanlığını yapan Mahmut Atalay halen Millî takımın serbest güreş antrenörlüğünü yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babası olan kıymetli hemşerimize bundan sonraki çalışmalarında da başarılar dileriz.

SAKARYADA

Sakarya Kuzey Kafkas Kültür Derneği yıllık genel kongresi 14. Şubat. 969 tarihinde yapılmış ve yönetim kuruluna aşağıdaki zevat seçilmiştir :

Em. Sabay Sabahattin Çelikkın (Başkan), Zir. Yük. Müh. Kenan Batır «2. Başkan», öğretmen Burhanettin Erman «Muhasip», Üni. Öğren. Ayhan Azak «Sekreter», üyeliklerde Sadi Erol «Öğretmen», Ramis Arıç «Tüccar», Cemal Cengiz «Keresteci», Bahattin Arın «Nakliyecisi», İrfan Kannmaz «Tüccar» seçilmiştir.

Yeni Yönetim kurulunu tebrik eder çalışmalarında başarılar dileriz.

HARUN

M. LERMONTOV'dan. Çeviren : N. KARBEÇ

Çerkeslerin kanlarıyla suladıkları vuruşma yerinden Harun korkudan ceylan, hattâ kartalın kovladığı tavşandan daha ürkmüş kaçıyordu. Oysa iki kardeşiyle babası namusları, özgürlükleri uğruna can vermişlerdi orada. Kopmuş başları düşman ayakları altında tozlanmış yatıyor, kana bulanmış bedenleri alınacak ölçülerini bekliyorlardı. Harun görevinin kutsallığını, kaçmadın iğrenliğini unutmmuş, boğuşmanın en koyulaştığı bir sırada, silahını da, kılıcını da atmış, savaştan habire kaçıyordu.

Güneş batı, karanlıklar bir perde gibi ovaları sardı, doğudan ıslıl ışıklar eserken Peygamberin diyarında (Çerkesya) altın rengiyle ay yükseliyordu. Yorgunluktan bir hal olmuş Harun yatağındaki terlerle, kanları sildi, artık mehtabın aydınlattığı köyünü tamamlı. Usluca girdi köye, kimseye görünmeden. Her taraf sessiz, durgun çıt dahi yok, herkesin öldüğü kanlı boğuşmadan bir tek o kurtulabilen...

Hızla yürüdü bildik bir kuluçbeye doğru. Işıkları görünüyordu kuluçbenin. Ev sahibinin içeride olduğu besbelliydi. Bütün gücünü toplayıp sessizce girdi içeri. Çokandır tanırdı Selimi, dostuydu.

Selim geleni tanıyamadı, çünkü ağır hasta yatıyordu yatağında. Kimsesiz, kimseden yardım eli görmeden ölmekteydi. Gözlerini çevirip, uzun bir süre baktıktan sonra tanıyabildi Harunu. Güçlüğüle çıkabilen sesiyle «Sütkür Tanrıya» diyebildi. Düşmandan yitkinle, vatanın ahını alabilmen için, O kurtarmış seni. Seni kurtarmaları için kutsal meleklerine emri O buyurmuştur. Takatlen kesilmiş kirpiklerini kaldırıp sordu: «Son vaziyetler nasıl?» Gözleri umutla parlayarak zafer haberleri bekliyordu Selim. Yatağında doğruldu, son nefeslerinde de olsa, bu mutlu umut durmak üzere kanını yeniden harekete getirmişti. Harun anlattıyordu.

«Bir vadiye iki gün düşmanla savaştık, Çerkesler yokolmak üzereydi. Her yandan kalabalık düşman bizi sıkıştırıyordu. Babam şehit düştü, kardeşlerimde onunla birlikte vurdular. Tek başına kalmışım, gizlendim, kaçtım. Peşimden vahşi hayvanlar gibi kovalıyorlardı beni. Ama sıvı taşlarım, çakıllarım yaraladığı kanlı ayaklarına rağmen, kurtçakal izlerini sürerek, bilmedikleri dağ yollarından koşarak geldim. Camm arkamın, sığındım sana, ne olur sakla beni! Peygamber başına söz veririm, ömrümce unutmuyacağım bu yardımını.»

Ölimle pengelışen Selim birden canlandı, gözlerinden alevler fışkırtarak haykırdı: «Devril karşımdan, defoli İğrenç. Savaşın kaçan senin gibi korkak

alçağa yuvamda barmacak, sığınacak yer yoktur.» Utancındad, iç acısından yıkılmış olan Harun, kızınadı böylesine azarlanmaya. Yurtu, kendisine kapanan bu evden boynunu bükük ayrıldı, yoluna gitti, bir ev geçtikten sonra ansızın durdu. Kaşenin (sevğilisinin) evi önündeydi şimdi. Birden geçmiş günlerin mutlu anları bir rüya gibi canlanıvermişti. Ferahladı, bir umut doğdu içine. Gececin karanlığında sevdiği o gözlerin parlamışını götür gibi oldu. Biran düşündü, «beni seviyor o, tek gönül verdiği benim». Diyerek sevğilisinin evine yürüdü. Fakat sevğilisinin güzel sesiyle okuduğu eski bir türküyü duyunca yerinde çalkılıp kaldı, yüzü ayn renginden daha soldu. Şarkı devam ediyordu :

Ay sessizce gökyüzünde ilerliyor,
Yiğit asker de cenge gidiyor,
Tüfegini doldururken asker,
Sevğilisi ona şunları söyler :

«Sevğilim given Peygambere,
Yığıtçe katlan alın yazına,
Tanrıdan hep yardım dile,
Onuru herseye yegle.

Yurdu için vuruşmayan asker,
Düşmanı ezmeden dönen asker,
Onursuz, hain bir alçaktır,
Öylesinin sonu çok kötü olacaktır.

Böyle bir ölüyü temizliyemez yağmurlar,
Gömmez hayvanlar bile leşini,
İstemez onu
Bilesin hiç kimse, çıkmaz bu dağlarda
Biri olsa bile yanına onu
Dağların güzeli kovar onu.»

Harun boynunu bükük hızla yürüyordu. Arasına kirpiklerinden iri göz yaşları göğsüne damlıyordu. Sonunda kendini fırtınalardan yarı devrilmiş babasının evi önünde buldu. Yeni bir umutla cesaretleenererek kapıyı çaldı. İçerde anasının savaşılar için okuduğu dualar göklere yükseliyordu. Yaşlı ana savaşın dönencek oğlunu, yalnız bir oğlunu değil üç oğluya kocasını bekliyor. «Anne ağ ka-pıyı, ben senin oğlunum. Ben Harun, küçük oğlunum. Rus kurşunlarından kurtularak sağ salım sana geldim, sana kavuştum, ben.

— Yalnız mısın?
— Yalnız.

— Ya, babanla kardeşlerin neredeler?

— Şehit oldular. Peygambere kavuştular, melekler götürdü ruhlarını.

— Öğlerini almadın mı onların?

— Hayır, almadım. Ok gibi dağlara fırladım. Kılıcımı yabancı ellerde bırakıp, seni teselli etmek, göz yaşımı dindirmek için geldim.

— Sus melun, sus! Hayır, sen şerefliyle ölemedin, yalnız kendi canını, kendi hayatını kurtaran bir alçağı yanına alamam, git benden, defol! Özgürü, günü satan, vatan için ölmekten kaçınan senin gibisine analık yapıp kalan azıcık ömrünü pisliğine kirletmem. Haram olsun sütüm sana, adisin, korkaksın, köle ruhusun sen. Bundan sonra da oğlum değilsin, kahramanlar yurdu olan Vatamızdan defol!

Yaşlı ananın acı sözleri kesilmişti. Çevre sessiz uykusundaydı, ama Harun'un annesinin evinde bedduhalar, imhiler, lânetlemeler, dualar uzunca bir süre devam etti.

Zavallı Harun en yakınlarından gördüğü bu hakaretlere dayanamıyarak hemen o gece bir hançer vuruşuyla kendisini öldürdü.

Ama yine de aybını örtmedi. Ölümüne bir parça olsun kimse acımadı. Sabahleyin Harunun kanlar içindeki cesedini gören annesi, umursamadan, başını çevirip soğukkanlılıkla sessizce geçip gitti. Kendini öldüren korkağın cesazesini kaldıran, mezara götürüp gömen birtek müslüman çıkmadı. Derin yarısından bogsanan kanı evin çoban köpeği hurluyarak yalıyor, çevresine toplanan çocuklar ölüye küfürler savuruyorlardı.

O özgür ülkede (Çerkesya) bu hıyaneti işleyip ölen kaçak konusunda sadece şu efsane kalmıştır.

Harunun ruhu Peygamberin nurundan korkarak kaçmış, saklanmış. Çünkü o korkakları sevmezdi. Harunun hayaleti kapkara gecelerde hala Kafkasya dağlarında dolmaktadır. Sabaha karşı gelip evinin kapısını çalar, «beni içeri al» diye yalvarır, fakat içerde yüksek sesle acıklı okunan kuran ayetlerini duyunca, yaşarken nasıl korkuyla kılıçtan kaçmıştıysa, şimdi de ruhu aynı biçimde kuran ayetlerinden korkarak bulutların içine kaçıyor, orada saklanıyor.

NOT : Mihail Lermontov 19. cu asırda yaşamış, Çerkesleri seven ve onlar hakkında çeşitli yazılar yazan ünlü Rus Şair ve yazardır.

Çerkesler Milletmidir ve Demoklesin Kılıcı

(Geçen Sayıdan Devam)

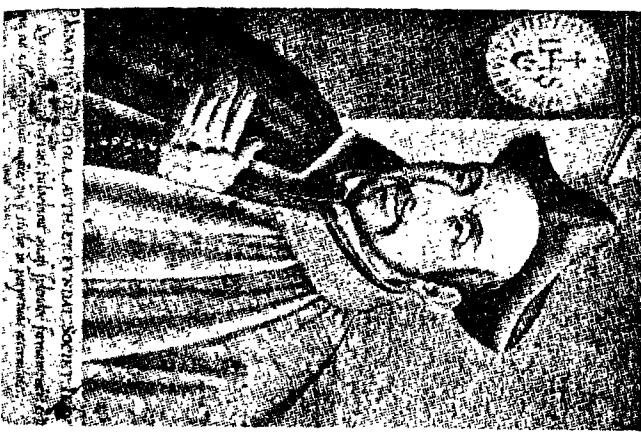
«Pirenemin asıl halkı gerçekte biri birinden çok değişikdir. Uzun ve ince yüzü navar'lar, Çelik çene, geniş omuzlu ve seki Mısırlılar gibi kısa kalçalı baskılar» der ve «Pirenelerin güney taraflarında altıncı asır başlangıcında hiç bir dille ilgisi olmayan bir dil ile konuşan halk otururlardı. Bunlar eski İber halkının kalıntılarıdır ve Gaskonlar veya basklardı» der (5). Fransız tarihçisi Lavis yine «Basklar; Romalıların sıkırtmalarına rağmen yerli dillerini (BASKÇAYI) bırakan ve zamanımıza kadar koruyan insanlardır.» der (6).

Prof. KOLMANN; «Avrupada Cermenler, Germenlikle en çok uğraşan İOLYA (İğnas de Loyla — İğnasce de Loyla) katksız bir Bask çocuğu idi. Kişiliğini yazanların gayet açık belirttiklerine göre İğnasce de Loyola, en saf ve temiz Baskların yerleşmiş oldukları bir yerde doğmuştu. Bağlı olduğu ırkını ne cermenlerle, ne de - Avrupa'lılarla ve o gurburun hiç bir kolu ile ilgisi yoktu. İşte bu insan on altıncı asrın en parlak zamanında telaş etmede, soğuk kanlılıkla Cermenlerle ve Avrupa bilginlerinin ARI (Arien) dedikleri fikre karşı geldi. Askerlerini yetiştirdi ve olanca kuvvetle onlarla çarpıştı.

CHAMBERLAIN : İğnas de Loyola için şöyle der :

«Büyük aryanızın (Arianisme) ırmağınaya karşın ateşli ve daima fişkıran gücü zamanlardan beri Kendi Benliklerine

Mağrur ve her ne suretle olursa olsun akar sularından beri tarafta kalarak onun ataları, daha akılların eremiyece.

Cizvitlerin başkanı Bask çocuğu İğnas dö Loyola

başka bir kişiliğe samimi bir tarzda ve hiç bir zaman kendi benliklerini kaybetmeye, temessil etmeye yanaşmamışlardır. İğnas de Loyola bu bakımdan tek bir olay teşkil etmediğine inanamaktan da çekinelim. Avrupada yüz binlerce insanlar vardır ki onlar da bizim gibi Hindo Avrupalı dillerde konuşurlar, bizim gibi giyinirler, bizim hayata ortaklık ederler, onlar da mükemmel insanlardır, fakat biz Cermen-

lerden o kadar ayrıntılar ki; başka bir gezenlerde otururlar gibidiler. Bu noktada, bazı hususlarda Yahudilerden ayıran, fakat bir kıyasından öbütüne üzerinden bir köprülikle geçebilen bir uçuşun konusu olamaz. Burada ancak bir duvar konu olabilir. Loyolanın müstesna önemi, karakterinin eritilmeyecek azametidir.» der. Chamberlain devam eden ve «Şunu açıklaamak gerekir ki istilacı Hind-Avrupalı (Indo - Europeene) lar tarafından itilen, sürülen, eziyete uğratılan BASK' ların, bu yabancı ırkı, toplumların en çevreği vasıtasıyla galiblerinden öc almak istemiştir» der.

Baskler Anayurtlarında 160 bin kişidirler. Dünyada Baskların sayısı 600 bin kişidir. Arjantin ile Birleşik Amerika Baskleri'nin kendi dilleriyle çıkan gazeteleri var. Kanadadanın ilk göçmenleri Basklar idi. Bu gün Kanada Fransızlarında Bask adları pekçok. Yazar. A.H. Keane ve bir çok diller Bask dilini Kuzey Afrikadaki BERBER diline yaklaştırmaya çalışmış ve bir takım dillerde akrabalığını belirtmiş bazı diller Bask dilinin Kafkas dağılarının bir köşesinde kaybolmuş bir takım dillerle akrabalığını açıklamıştır. Kaybolmuş sandığı bu dil Çerkescedir.

ISKOÇYALILAR — Türk yazarlardan Murat Sertoglu'nun (İngiltere Notları) adı altında İskoçya hakkında Ter-cüman gazetesinde şöyle bir yazısı var (8) «Londradan bindiğimiz uçak bizi bir saat sonra İskoçya'ya tarihi EDINBURG şehrinin hava alanına bıraktı. Kalesile ve her yıl tertip olunan milletler arası festivali ile meşhur olan festivali ile meşhur olan bu şehir, kuruluşundan be-

ri bir düşman eline geçmemiş olma- sıyla de şöhrat kazanmış. Bir İskoçyalı mağrur bir eda ile şöyle konuştu :

(İngiltere'yi, Londra'yı zapteden Romalılar bile furalara kadar gelmediler. Onları da yenersek köğdük. İngilizler ise her sefer perişan oldular. Bir İskoçlu her seferinde on İngiliz askerini mağlup etmesini bilmiştir. İngiltere ile birleşinceye kadar da Karada ve denizde onları her sefer yendik. Bu gün İngiliz tarihinde en çetin savaşları hep İskoç alayları vermiştir. Birinci ve ikinci çihan savaşlarında da İskoç askerleri cesaretleri ve inatla savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır.

Birinci ve ikinci çihan savaşlarında da İskoç askerleri cesaretleri ve inatla savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır.

Birinci ve ikinci çihan savaşlarında da İskoç askerleri cesaretleri ve inatla savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır.

Birinci ve ikinci çihan savaşlarında da İskoç askerleri cesaretleri ve inatla savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır. Savaşları ile şöhrat Kazanmışlardır.

viz getiren en büyük viski fabrikaları burada Edinburg köfrezine kurmuş oldukları modern Firt of Forth köprüsü ile gururlanıyorlar. Bu gün bizim Boğazda yapacağımız köprü kadar. İki ayığı arasında tam bin metrelik açıklama var. Hakikaten muhteşem bir şey. Amerdesem bunu yapan Firma bizim boğaz köprüsünü yapmaya talip olmuştuk. İskoçyanın en büyük şehri GLASKOV, dünyanın en büyük meşhur olan şehirdir.» Murat Sertoglu yazısını burada bitiriyor.

olmaktan çok Keltlerden (CELTES) önceki bir ırka mensup olduklarını yazıyorlar. Bazı yazarlar da Selt ırkından ERES'lerin çocukları olduğunu (Soslende) yani İngilterenin kuzeyinde ve İrlanda da olduklarını belirtirler (9) ve Britanyadan (Adının güney kısmı) ayrırlar. Sayın Yazar Bağ'ın İngiliz dediği İskoçyalılar bunlar...

Sayın konuşmacı Yaşar Bağ Çerkeslerin düni ve bugünü yazısında «... Hindistandan İskoçya'ya, Kafkasyadan Mısra kadar dünyanın bir çok yerlerinde Kafkas menşeli topluluklara raslanmakta fakat bunların o memleketlere ne şekilde ve hangi şartlar altında gittikleri tarihçiler tarafından henüz aydınlanmamış konulardır» demektedir. Dünyada genel göçün ne şekilde ve ne gibi şartlar altında yapıldığını bir çık tarihçiler açıklamışlardır. Bizim en çok ilgilendiğimiz konuların daha çok memlukleri daha nu daha çok Mısır memlukleri daha doğru bir deyimle Mısır Çerkeslerinin Kafkasyadan mısra geçmeleridir. Bu yönden bir çok Avrupa tarihçileri ile Mısır Arap ve Çerkes tarihçilerinin yüzerce eserleri bu konuyu açıklamış-

tır. Arapça yazılı eserlerden İbni İyas tarihi Alkalkaşandi subhulâşâsı, Aîy-rihi (10), Hasan Kasımın Elmezaratı İslamiye vel âsarul arabıye eserinde Muhammed Zâhed Güsâr'in yazısına (11) Rasem Ruş'di'nin Mısır vel şerâkisesi (12) ve Kafkas dergisinde Zâhed Güsârın Türkçeye çevrilmiş yazıları (13) ve en geniş bir bilgi ve kaynaklardan faydalanmış Prof. Şehabeddin Tekindâğın eseri (14) Çerkeslerin Mısra geliş şekillerini güzelce açıklamışlardır. Tekindâğ eserinde :

«İlâm aleminde memluk (köle) satın almak suretiyle bunlardan askeri sınıfı teşkil eden devlet Abbasilerferi takryye etmek maksadını Türk ırkından gelen bir memluk gurubu (hassa askeri) teşkil eden Bağdat halifesi El-MUTASSAM dir. Yavaş yavaş bu usul Bağdat halifelerine bağlı ve çoğu Türk olan Mısır valileri tarafından da izlenmiştir. Kırmıda bulunan ve Cengiz Hanın torunu bulunan BATU Han zamanında (1223) Moğollar, Kıpçak ve Harzem Türklerinden aldıkları esirleri satmak teklifinde bulunmuşlardı. Onlardan temin edilen esirler Bağdada ve Mısra sevk ediliyorlardı. Bağdattan ayrılan bağımız hale gelen Fatimiler, Eyyübîler, bu fırsatı faydalanıyorlardı. En sonra Klavunlardan Elmelik Es-salih'in saltanat ve hanedanının korunmak için geniş bir şekilde bir de Çerkeslerden Memluk gurubu teşkil edilmesi (1382 M) ve bu gurubun güttükçe kuvvetlenmesi üzerine Mısırın mukadderatı bunların ellerine geçmiştir. (15) Çerkeslerin Mısra gelişlerinin en

önemli sebebi Mogolların Kıpçaklara yaptıkları gibi Çerkeslere saldırımları ve elde edilen esirlerin bir kısmının Venedik ve Cenevizliler eliyle Mısır'a götürülüp satılmalarıdır. Bunda Çerkeslerin etnik hususiyetleri, yanında cesaretleri ve sadakatları göz önünde bulundurulmuştur (16).

Sayın Yaşar Bağ: «Tarihite gelmiş geçmiş büyük imparatorlukların sınırları içinde kalan halklar bu günkü anlamıyla BİR MİLLET TEŞKİL EDİYORLAR» diyor ve «Osmanlı İmparatorluğunda milletlerin durumlarını inceliyor» Unutmamalıdır ki o devri yaşıyan bizler o zamanda bu imparatorluk içinde Türk, Arap, Kirdi, Arnavut, Çerkes, Rum, Ermeni, Yahudi Süp milletleri vardı. Bunların okulları, ders nekleri gazeteleri vardı. Bu arada görmedikleri, Guaze adında gazeteleri ve Beşikaşa bir de ilk okulları vardı. Bütün bunlar birer MİLLETDİRLER.

Milletleri ikiye ayırmak gereklidir. Toplum ya da dağınk milletler. Toplum halinde olanlar istediklerinde ya da durumuna göre bağımsızlığa kavuşabilirler. İstemezlerse olduğu gibi kahrılar daha doğrusu federe bir şekilde devlet kurarlar. Osmanlı devleti inkızaza yüz tutmağa başlayınca Arnavutlar ve Arnavutlar Araplar bağımsızlığa kavuştular. Toplum halinde olmayanlar vatanı andas olarak bulunmaktadırlar. Bu günkü dünya gidisi bağımsız olmağa uygun milletler bağımsızlık yolundadır. Çeşitli milletleri kapsayan Yugoslavya da bu gün altı bağımsız hükümet ve iki de muhtar eyalet toplumu içinde federe bir cumhuriyettir.

Birleşik Amerikada 40 milyon oranında 25 çeşitli millet var. Dağınk bir halde bu çeşitli milletlerin kendileri dillerinde (İtalyanca, İspanyolca, Fransızca, Yunanca, Arapça vesair nillerde) nokuz yüz gazete çıkar bu ülkede, Amerikada 3 milyon İtalyan, 2 milyon Yahudi, 2 milyon yahudi ve hatra sekiz bin de Çerkes var ve daha da bir çok milletler yaşar Amerikada. Her millet kendi dilinde okundu okulları, her milletin kilisesi havvası, camii var. Arnavut de 2 milyon Arap, epeyce de Bask ve saire var. Arapların ve Baskların gazeteleri var. Amerika muazzam bir kıta ve bir ülke. Orada yaşıyanlar, Amerikalı, fakat Amerika milletini diye bir millet yok, ülke adını taşıyor. Bir milletin diğer bir millet üzerinde hakimiyeti yok. Cumhuriyetleri bazan Hollandalı (Rozvelt), bazan Alman (Ayzenhover), bazan İrlandalı «Kenedy» olur. Kimsenin milleti üzerinde durulmaz.

Avrupada da Romanyayı misal olarak göstereyim. Ve Romanyanın meselesi sanat yönünü inceliyelim: Bu gün Romanyada 40 tiyatro vardır. 4 ü operaya 1'i operet, 4 milli tiyatrosu, 1 belediye tiyatrosu ve 30 da bölge devlet tiyatrosudur. Yalnız Bükreş milli tiyatrosu ile millî operası Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır. 1 opera ile 4 tiyatro Macar, 2 tiyatro Alman dili ile temsil eder veriyor. 60 bin yahudinin biri Bükreş de, diğeri Yaş da olmak üzere iki tiyatrosu var. Hatırlatalım ki Transilvanyada bir buçuk milyon Macar, ve Romanya da yüz bin Alman yaşar. Sayın DEVLETİSİZ MİLLET dediyi bunlar gibi olsa gerek.

Orta doğuda Çerkesler - Çerkesler neredede bulunurlarsa bulunsun Anayurdunun geleceği ve bağımsızlığı yönünden bir gün olsun uzak kalmamışlardır. Fırsat buldukları yerlerde demekler kurmuşlar, gazete veya dergi çıkarılmışlar. Birinci dünya savaşında emekli bir Maresalın başkanlık ettiği bir kurulu Avrupalıya göndermişler, Çerkesyanın bağımsızlığı için gayret göstermişler ve hatıra düşüncelerini sezen, amaçlarını da öğretilen Türkiye'den yardım göyerek Anayurdun ordu gönderilmekte önyak olmuşlardır, müsterek gaye için. Milli mücadelede Çerkeslerin ünü Türk kadın yazarı Halide Edip milli mücadelede bir Çerkes köyünü şöyle anlatır :

«Ne cazip bir köydü. Evleri birbirinden uzak, beyaz, hepsi terası ve dört köşeli yuvalar, solda kırmızı topraklı geniş bir yolda çerkes kostümü ile ince belli, geniş omuzlu, bülbül bir mahluk etrafını kollayarak yavaş yavaş ilerliyordu ve yolun ağzında dört köşesi de balkonlu bir evden bir esmer, kısık ışıklar arasından bir efsane gibi görünen beyazlı bir kız balkonun yeşil parmaklıklarına dayanmış sukut içinde uzaklara bakıyordu. Bu güzel ilk bu seferle kanımızda akan kardeşlerimizin, ne kadar zamanı vefat ile kahramanlık ile omuz omuza KENDİLERİNİN OLAN BU MEMLEKETTE ÖLMÜŞLERDİ HER MİLLET HALKINI ALDIĞI VAKIT KUZAY KAFKASIN KARTAL TEPELERİ ÜSTÜNDE BÜ GÜZEL KARDEŞLERİMİZİN VATANLARINI KURARKEN İSTERİM Kİ BENİM DE ONLAR İÇİN AKITACAK KANIM, DÖĞÜŞECEK BİR TEK SAG-

LAM KOLUM OLSUN (17)».

Yazar Konuşmacı sayın Yaşar Bağ; Yazarın gazeteci Necmettin Sadak'ın milleti (Kültür ve gelenek birliği olarak tarif eder) diyor.

Halide Edip'in üzerinde durduğu Çerkes köylerinin mimarı tarzını ve onların yaşayış ve gelenekleriyle hayat seviyelerini belirtmesi onların ayrı bir geleneğe sahip olduklarını en büyük örneğidir. Gerçekte bu köyler Anadolu'nun başka köylerine benzemez, gelenekleri de öyle. Milli mücadelede son taarruzda cepheye üçüncü kol ordu başhekim yardımcısı idim. Yunan hareketi esnasında bazı sebeplerden cepheye bir kaç çerkes köyünde gecelemiş ve bazı akrabalarımı da ziyaret etmişim. Tabii Yunan idaresinden kurtulmuş köylerdi bunlar. Yattığım iki köyü Eskişehir dolayında KAVVALCA ve İncegöl dolayında ALINCA köyleri. Kol ordu komutanı Şükri Naili paşa bir gün bana bu köylerden sılayışla balsetim ve (doktor, harekâtta bize bir, iki köy göster ki karargâhı oraya kuralım. O köyler bizim köylere benzemez) demişti. Belki doğru, belki şaka Bursaya kadar başka köyde gecelemeğe nasip olmamıştı.

1967 yılında başlayan Arap-İsrail savaşını konusunda KAFKASYA dergisinde bir yazı yazmış ve Suriyedeki Çerkeslerin geçmişle bu günkü durumlarını incelemiştım (18). Bu yazıda Samanda ve Kunevradada bulunan çerkes köyleri dermekleri ile Kunevradadaki Çerkes ilk okulumun kapatılması için araplaşmış ya da çıkarları yönünden on iki kişinin Suriye Arap hükümeti-ne bir dilekçe ile başvurarak bunla-

rın kapatılmalarını istediklerini muvaffak olduklarını belirtmişim. Bu on iki kişiden üçü Bağ, üçü Tuguj soyadlarını taşıyorlardı. Ne tuhaf tesadüf ve soyadlarında benzerlik.

Türk ansiklopedisi Avrupa dillerini belirten güzel ve geçitli renkli bir harita yayınlamış (91) ve Kafkas dillerini (Çerkes ve Gürcü) tek bir renge, Baskeri, Brötönlari, İrlandalıları, Galileri bağlı bulundukları devletlerden tamamıyla ayrı olarak başka renkler boyanmış ve onların dili yönünden ayrı topluluklar olduklarını açıklamıştır.

S O N U Ç — Görülüyor ki Konuşmacı sayın Yaşar Bağ, İngiliz, Fransız ya da diğer milletlerle bir arada Yaşayan milletlerin, bu arada Türkiye'deki Çerkeslerin millet vasfını taşımadıkları, birer millet olmadıklarını belirttiğine göre bunların birer aşiret — Sivas çevresindeki Aşarlar gibi - yada bir sürü anlamına gelirken ilme ve kendisinin belirttiği (millet olma) tabiri ne de katıdır ve hatalıdır. Çerkeslerin, Baskaların Brötönlari, Skoçların ve daha başkalarının birer millet sayılması ölçüsü bellidir. Bu Milletler dilleri tarihleri, gelenekleri, hattâ kılık kıyafetleri, etnik durumları, el işleri, edebiyatları, folklorları, müzikleri belli başlıdır. Benliklerine sahip toplumdur. (Çerkeslerin medeni durumları için Yeni Kafkasya dergisinde bu da mırsat yazısına bakınız) «20».

Türkiyede yaşayan ve Türk tarihine alın sahifelerle izler bırakan Çerkesler, diğer bütün vatandaşları ile paralel olarak her yönden eşit ve bölünmez bu güzel vatanın, Türkiye'nin nimebinden, mutluluğundan, refahından zevk duydukları

ları ve perçinli bağlarla bağlı oldukları kadar aziz bu yurdun üzüntülerinden, ızdıraplarından de hissedardır, sorumludurlar. Besiktan mezara kadar beraber yaşadıkları Türk vatandaşlarıyla kardeşdiler ve eşitler. Her kalkınmada, her mücadelede, her başarda Türklerin yanı sıra bir kaç çerkeske görürsünüz. Sonra Çerkesler Türkiye'nin imzasını attığı Evrensel insan hakları beyannamesiyle ve Türk Anayasasıyla diğer bütün vatandaşlarıyla aynı hakka sahiptirler bu mutlu ülkede...

- (1) Kafkas dergisi, Ruşça. Münih. 1953. No. 7
- (5) Lavris. Fransa tarihli, cilt 1, sh. 28. cilt 2. sh. 150. Paris.
- (6) Aynl tarih cilt 2, sh. 12 ve 13
- (7) Mei Çınaruka İzzet Kafkas tarihli, İstanbul. 1912. sh. 202.
- (8) Murat Sertoğlu. İngilizce notları İskoçya. Tercüman gazetesi 17.7. 967 İstanbul.
- (9) F.I.C. cemiyeti tarafından yayınlanan genel coğrafya. Paris. 1889. sh. 93.
- (10) İbnî Khaldun tarihli. Kahire. Cilt 5. sh. 371 — 373.
- (11) Hasan Kasem. Elmezatul İslamtiyevvel asarularabiyaya. Kahire. 1942 Muhammed Zahed Güşer yazan. sh. 368 — 378.
- (12) Rasem Rusdt. Misir vesgerakise, Kahire. 1953. sh. 33 — 48.
- (13) Muhammed ahd Güşer. Kafkas dergisi. İstanbul. Kasım — Aralık 1953.
- (14) Prof. Şehabeddin Tekindağ. Berkük devrinde Memluk sultanları. İstanbul. 1961. sh. 32 — 39.

S İ İ R

SEN—BEN

Meşbaze İshak, tan Çeviren : C-117

Dere sensin, deniz ben.
Ova sensin, Yağmur ben.
Başak sensin, tarlan ben.
Dağ sensin, eteğin ben.
Gök sensin, kuş ben.
Ova sensin çekirge ben.
Yol sensin, yolcu ben.
Bulut sensin, damlan ben.
İğne sensin, dikiş ben.
Sele sensin, taşınacak ben.
Orman sensin, ağaç ben.
Dalım sensin, yaprağın ben.
Ümit sensin, cevabı ben.
Sen-Bensin, ben senim.

NOT : Bu şiir şairin PSİNATLI (Şarkı) adlı Çerkesçe şiir kitabından alınmıştır.

- (15) Aynl eser sh. 32
- (16) Aynl eser sh. 33.
- (17) Halide Edip. Ateşten gömlek. İstanbul. 1924. sh. 130 — 132.
- (18) Dr. Vasi Güşer İsrail — Arap şairi. Ankara. Sayı 17.
- (19) Türk ansiklopedisi cilt 4 No. 29 (Avrupada bu günkü diller) harfta 93 — 94.
- (20) Dr. Vasi Güşer. Bu da mı Fırsat? Yeni Kafkas. sayı 25. Ocak — Şubat. 1961.

ABHAZLAR KİMLERDİR?

ÖNSÖZ :

(I)

Yazan : Şeref TERİM

Osmanlı Türkleri tarafından (Abaza) adı takılmış olan ABHAZ, lar hakkında bu memlekette yeterli bilgi olmadığı gibi, aynı şekilde memleketlerinin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine Türkiye'ye göç etmiş bulunan ve (ÇERKES) ler genel adıyla tanınan diğer Kafkas kabileleri ve bunların aralarındaki ilişkiler hakkında da gerekli bilgilerin bulunmadığı kanısındayız.

Yüzyıllar boyu birlikte yaşayan, mukadderat ve kök birliğine sahip bulduklarına şüphe olmayan bu kardeş toplulukların birbirlerini layıkıyla tanımamaları ve yekdiğerleri hakkında yanlış telâkîkiler (görüşler) içinde bulunmaları elbetteki önemsiz sayılamaz.

Bu bakımdan çeşitli kaynaklardan faydalanılarak uzun çalışmalar sonucunda (ABHAZLAR KİMLERDİR?) başlığı altında bir yazı serisi hazırlandı. Amacımız, yalnızca yukarıda belirtilen hususların yeterli kadar bir aydınlığa kavuşması esasına dayanmakta olup, kararınca kararınca, eğer bir hizmet sayılabilirse, bizim için mutluluk olacaktır.

İbrahim Alaettin Gövsa, Resimli Yeni Lûgat ve Ansiklopedisinde, ABHAZ,lardan kısaca şöyle bahseder :

«ABHAZ,lar Kafkas dağırlarının kuzeyinde, ABHAZYA da yaşayan Kafkas ırkına mensup Uygur bir millettir. ABHAZYA, Kafkasyanın, Karadeniz kıyısının orta kısmında ve halen Gürcistana dahil bir cumhuriyettir. Yüzevi 8.998 Km. kare kadar, yönetim merkezi SOHUM-KALE dir. Abhazyadaki ABHAZ,ların nüfusu 84.000 kadar olup bunların müslüman olan büyük kısmı, Rusların memleketlerini işgal et-

meleri sonucu Türkiye'ye göç etmişlerdir. Türkiye'ye göç eden ABHAZ,lara Türkler tarafından (ABAZA) adı takılmıştır.» (x).

ABHAZ,lar kendilerine Apsua derler. İngilizler ABKHAZ, Ruslar ABKHAZY, Gürcüler APKAZI şeklinde adlandırdılar. Tarih boyunca diğer milletlerde onları, ABHAZ olarak tanıdıkları halde Türkler tarafından onların ABAZA diye isimlendirilmiş olması kanımızca, kelime tartışmasından (Karışıklık) başka bir yoruma bağlanamaz. Savaşların yarattığı göçlerden başka, çeşitli nedenlerle ana yurtlarından çok önceleri ayrılıp Kafkasyanın Kuzey kısımlarına yerleşen ve bu arada bugünkü (Karacay-Çerkes) özerk bölgesinde yaşayan bir kısım ABHAZ,lar vardır ki onların da yine buldukları bölgelerde yanlış olarak (ABAZİN) diye adlandırılmış olduklarını görüyoruz... Abhazların konuştukları lehçeye ABHAZCA denir. Gerek ABHAZYA'da, gerek Türkiye vs. memleketlerde aynı dili konuşurlar.

(DEVAMI VAR)

(x) : Bu kelime değişiminin, ABHAZ kelimesinin Türklerce yanlış ve noksan anlandından İleri gelmiş olmasından başka bir açıklamasını göremiyoruz. İhtimal ABHAZ kelimesi konuşula, konuşula (H) sını kaybederek sadece ABAZ ve ondan sonra da ABAZLAR ve nihayet ABAZALAR şekline girmiştir. (Ş.T.)

İSTANBULDA

İSTANBUL'DA: İstanbul Türkiye Kafkas Kültür Derneğinin yıllık genel kurul toplantısı 16. MART 969 tarihinde Beyoğlu Elhamra pasajındaki dernek lokasında yapılmış yeni yönetim kuruluna aşığıdaki zevat seçilmişlerdir :

Dr. Cahit Beşğür (Başkan), Prof. Hayri Domanıç (2. ci başkan), Avukat Naci Karaca «2. ci Başkan», Sait Şurdun «Genel Sekreter», Asım Boran «Muhasip», Yılmaz Uğur «Kültür-Sanat kolu», Murat Ögün «Sosyal Yardım kolu», Ömer Büyüka «Araştırma ve yayın kolu», Fahri Özen «Yeznedar», Lisan Merzey (Bütçe-Maliye kolu», ve Nazmiye Tuğ «Kadınlar kolu», seçilmişlerdir.

Yeni yönetim kuruluna görevlerinde başarılar dileriz.

HİKÂYE:

BİR AVUÇ TOPRAK

— 4 —

(Geçen Sayıdan devam)

Yazan : HAZRET A. AŞIN

Türkçesi N. Karboç

Bıkmışız böyle sorğu - suallerden, uzaklan gelen birinin daha başka şeyler sormasını bekledim.

— Levstemurze Teymur, dedi Bayzet, Miyeknapé'den geldi,— fakat adamın hangi iş için gelmiş olduğunu söylemedi. Miyeknapé'den gelmiş olması yeter diye düşünmüş olsa gerek.

— Kokaseko'nun yanında çalışanlar dansın sende, değil mi?

— Evet.

— Sizinle ilgili bir işim yok, ama uzak bir yerde bulunmadığını söyledikleriden konuşmak istemişim senhle... iş sevgisini geliştirmek konusunda... Misir yetiştirmekle övünüyorsunuz, değil mi?

— Övünmek, övünmek için çalışmıyoruz biz.

— Övünmek, övünmek gerekmez mi size?

— Onun da gereği var, ama en başta işimizi bitirmek isteriz biz..

— Çok güzel öylesse. Bende kışa doğru gelir, sözünüzü ne derece gerçekleştirmişsiniz görürüm.

Bütün konuşmamız bu. Ülke merkezinden gelen biriyse böyleyse bir konuşma yapılmasa da olurdu. Levstemurze'nin isteksiz bir şekilde mavi dudaklarının birbirine yapıştıranak, önemli şeyler söyleyeceğini gibi bakışı, sesini kalınlaştı-

tarak konuşmuş, orta yaşta olmasına rağmen, kendisine oturaklı bir kişi pozisyonu vermek isteyiş, en sonunda da parmaklarına sıkıştırdığı ağzılığın camı mı sıkan şeyler oldu. Artık gitmem gerektiğini anlayarak dışarı çıktım. Bayzet'e çıkmıştı arkamdan;

— Devlet seni on yıl boşuna mu okutmuş, yahut? ne biçim konuşma o senin konuşman?

— Devlet o adamı benden çok okutmuştur, konuşmasını bilmeyen asıl o. Ne öğüştürmüş o tutturduğu şey? Başkann odasına kırılıp çene çalmak kolay...

— Vallahi yazık, ormanda büyütülmüş gıbisin sanki, yaptığın şeyi kimseye yapmaz.— Bayzet kırgın bir vaziyette içerye dönüp girdi.

Hoş biri bu Bayzet! Geçen kış beni çiftlik gençlik kolunun (sekreter yardımcısı) yapmaya kalkışmışlardı. Bende düşünmüştüm: iyi iş ama, şu sırada yapılacak en yararlı iş çalışıp bol ürün kaldırmanın çaresine bakmak, yoksa hergün bir toplanmaya katılmak değil, diye... Kimse alınmamış ama, öbürü çalışmak sayılmaz bence. O zaman azyet'in bana dediği şuydu: Çocukluk erime akh başında biri saydığımın peşindeyim senin. Tarla, tarla traktör sürmekle sekre-

terlik bir olabilir mi hiç? Birkaç yıl geçmeye gidecek olursak instrükörlerin simdi sekreter olduklarını görürüz... Her geçen gün daha da yükseltiler... «Bana göre insanın ulaşmak isteyeceği yer orası olmamalı, yararının en çok görüleceği yer olmalı...»

Bunları düşünse köyün girişine varmışım. Karanlıkta sigaraların ateşleri parlayan iki kişi Mehoşların bahçesinden çıkmış, kenardaki darbaları dolanyorlardı. Seslerinden tanıyamadığıma göre, besbelli köyümüzden değiller. Zepin dediği gibi köyümüzden bir yunmurtta büyüklüğünde alt tarafı, çoluk çocuk dışında tanıyamadığım tek genç bile yoktur.

— Kızı nasıl buldun?, diye biri arkadısına sordu.

— Fena değil. Bak: Sen ne dersin bilmem ama, doğrusunu söyleyeyim beğenmediğim tarafları var. Bilmem, belki yanlış olurumdur.

— Yanlıyorsun. Ama önemli olan o değil. Görüşün nasıl, benden hoşlandımı dersin?

— Hoşlanmıştır sanırım, ama evlenmeye kadar bir kızın kimi beğenip kimi beğenmediği tam anlaşılmaz ki.

— Bende öyle düşünüyorum. Hoşlandım kıızdan. Ama varsada almam başka Babasının ne menem bir adam olduğunu bilmiyormusun? Anasım da babasını da iyi bilirim ben.

— Onları da sana getirecek değil ya... — Öyle, Ama...

— Vallahi filozof olmuştun sende birader!—arkadaşı çıkmıştı,—Yahu yaşlıların beğenmediğimiz tarafı çok olur. Babası hoşuna gimiyorsa, kızının günahtı ne? Yo.. o hususta seninle aynı düşün-

cede olamam. Ufak bir kusur bulsan bahaneler uydurursun, acık konuş, seni en gelliyenler mi var bu hususta?

— Canım beğenmesem saatlerce yol tepip gelir miydim?

Konuşmalarını daha fazla dinliyemdim. Arkadaşının görüşüne katılmıyanla beraberim ben de. Köyümüzde de vardır öyleleri: Aranırlar, ne istediklerini bilmeden dolayır, emsalleri çoluk çocuca karışmışlardır, onlar halâ kız peşindedirler. Binde bir bir kız şöyle yola getirir gibi olsalar, «iyi olsaydı benden başkası şimdiye kadar alırdı onu» diye börtan başka şey olamaz bütün bunlar.

Dışarıda böyle düşünüp beklerken, Gosefij ışıkları söndürmüştü. Yanına gitmek uygun düşmezdi. Biraz önceki gençlerden hoşlandım, yoksa hoşlanmadı mı? Bilmem ki. Beni nasıl karşılar? Uzğun bir amna rastlarsam kendisine, ne yapar? Yanına gitsem sevinir mi? Eğilip bir saatte bakırım, on olmuş. Çok önemli şeyler dışında birine gitmek için gey artık. Beri taraftaki ırmakın gürtülüştünden başka ses kalmamıştı, ortalıkta.

ir hafta boyunca, tarladan çıkmayarak işe sarıldık. aharı değerdendirmezsek, «büyüğün getirmediğini sakal getirmez» sözü gereği, kışın yapabilecek pek şey yok, sakın aldanma kim olsun da: Çoğunca evde bile yatmadım. Hayret yahu, köy kıyasındaki evi düşündüğüm ara sıra çikardı, içimden gelen isteği yemmenin da hadıgru olacağım anlamışım. Ama bir akşam Gosefije komuşu kızlarıyla bir arada rastladım kulüpte. Beni öziemişcesine dikkatli baktığı gözümünden kaçmadı. Durumu kendisi de kavramış olacak her halde, hafife bir gülümseme-

den sonra yanındakilerle konuşmaya da-
lar gibi yaptı. Yamna gidince hemen
sordu:

— Neredesin, kayboldun mu?

Ben mi kaybolmuşum? Ne cevap
vereyim bilemedim, şaşkına çevirdi beni.
Orun başlayınca, benden uzakta bir yere
oturmadığını gördüm, yerinde bir cevap
verememiş olmama üzülmiştüm. İnsan
hatasını sonradan anlayabiliyor. Deme-
liydim ona: «Niye söylememiştim» va-
ki bulamıyorum, yoksa kaybolduğum
filan yok, ya da daha dokundurucu ola-
rak «gelmekle seni sevindirmedi» gör-
düğüm yok ki», diye Göşefi'ın pek be-
ni arıyacığını sanmıyorum, ama gözle-
riyle beni arayıp, «niye kayboldun?» de-
yişi yeniden umutlandırmıştı beni, sön-
meye yüz tutan duygularım yeniden can-
lanıyordu sarkı. Koltuğu benden uzakta
değildi, konuşmasını duymak için kulak-
larımı kabartıyorsam da, birşey duyma-
yordum, herhalde kendisini iyice perde-
ye kapıtmış olacak.

Anasının aklına bir düşünce geldi :
Oyundan sonra Göşefi'ne evine götürmek.
evleri oldukça uzakta, yolda konuşmaya
bol zaman bulabiliriz. Oyundan sonra
öbür gençler kızlarla çıkıp gittiler. Ben-
de kendimi zavallı, şanssız biri görmek-
le yetindim, açtıkçası, utançlağım yü-
zünden, diğer gençler kızları alıp gider-
lenken, kendimi toparlayıp gerekemi yap-
mamışım bir türü. Pıyko bilir bu duru-
munu, bir akşam demişti bana: «Smel,
senin gibiler kızlara amma da güçlük
çekirler. Doğrusu söyleyeyim mi ben-
de senin gibiydim bir zamanlar. Sonra
beni engelleyen buldum. Kendine gi-
yemez, ikide bir tırp gibi kızarmaya

devam edersen, yandığının güldüğü,
başbayağı köle yapırlar seni. Seni be-
ğenip yola gelinceye kadar kız, az ayak
kabi aşındırılmaz... «Seni reddederse?»,
«Öyle, seni reddeder gibi de yapar, ka-
zar, bağırıp çağırır, sızlana sızlana lit-
fen söz verdiği de olur, öyledir bu işler.
Bütün bunlar dert olur tabii sana.» sız-
lanarak ne seözli verecekmis? «Sıratına
kocaman bir tokat aşkeder o kadar.»
Hoş çocuk doğrusu bu bizim Pıyko!
Ornun aklına göre gidersen sarkı düzenler
san bizim köyde...

— Kutibe gelmediği akşam çıkmıyor
anlaşılan.

— Yarı akşama sana geliyorum, Göş-
efi.

— Demek karar vermişsin

Konuşmasıyla, bakmasından beni ar-
zulardığını anlamışım, ama belli et-
medim. Durumu kendisi de kavramış ola-
cak ki, dudaklarını bitişitirip, çevresine
bakındı bir süre.

— Niye cevap vermiyorsun?— diye
sordum.

— Cadı köpeği olanlardan değiliz biz.

— Utandım. Ne zamandan beri Adige
kızlarından izin alıp, evlerine gider ol-
duk? diye. Göşefi'nin böylesine cevap
vermesi bundan olacak. Herşeyte rağmen
yanına gitmemden hoşlanacağını bil-
mem sevindirdi beni. Öbür akşamı sa-
bırsızlıkla beklemeye başladım. Artık
günler hem ısınmış, hem de uzamıştı.
Çalışmakta gerçekten şanslıyımız. Çün-
kü bizi biran olsun düşüncelerimizden
uzaklaştırabiliyor.

köy çiftliğinin hayvanlarını otlattıyordu
bugün. O yüzden bizimle bob bol konuş-
abiliyorduk. Önce benimle şakalaştıktan
sonra, mısır yetiştiren gençleri övmeğe
başladı, ekinlerden konuşurda onu is-
tersen yemek bile yedirme. En azgın
düşmanları yabancı otlardı. Bir tarım
mücadele mühendisi görmesin tek, kol-
tuğunda kocaman bir yabani ot demeti
ile koşar, gevşek davrandığından takılır,
şakamsı da olsa demediğini bırakmazdı.
Böyle bir sırada bize demişti Zepş:

— Biraradaki iki çizgiden biri oluyorsa
eğer, öbürünü de ota boğuncaya kadar
rahat edemez. Aman, yavrularım çizileri-
nizi temiz tutunuz!

— Üzülme sen, Zepş, yabani otlara dar
edeceğiz bu yıl burayı! dedi Pıyko.

İş tek yabani otlara kalsın, yapaca-
ğımızı biliriz biz, alimallah kültürvatorle-
rimizin dışı yenecek kadar keskindir. İş
Göşefiye gitmek, içimdekileri ona aç-
mak, onu kendime inandırmaktır.

Akşama köy dışındaki eve yollandım.
Kapyı bana açan, Göşefi'nin annesi
Vunaye'ydi. O yüzden birkaç adım ge-
riye çekildim.

— Sen misin, Smel, gel, gel o kadar
utanacak birşey yok dercesine söyle-
mişti Vunaye, Kız komşu kadına dikti-
şe gitti, dönme vakri yaklaştı. Gel sen,
içeri gir. Elinden bir iş geldiğini rahat
bırakmazlar bu insanlar. Bütün bir ak-
şam bir eyvallah uğruna uğraştırdılar.

Peynik kokan bir odaya almıştı be-
ni Vunaye. Masanın yanbaşına otu-
rum, kendisi de ellerini bitişitirip kap-
nın yanında (Ketku) dikildi.

— Şamhar nasıl, yavrurum,— diye sor-
du.

— Çalışıyor...
— Allah Allah, tarlada çalışmaya am-
ma da bayılmışsın bu Şahman. Gücün ye-
rindeyse çalışmak iyi şey, hiç olmazsa
biraz para kazanır insan. Çok zahmet-
çektir annen seni yetiştirmek için, Smel,
kalbini kırma.

Annemin güçlü olduğu için çalıştı-
m Vunayenin samması canımı sıkı. İşe
almışım annem, tarlaya çalışmaya gi-
mese kendisini ölecekmiş gibi sanıyor
nerdeyse, yoksa oturayım dese laf söy-
liyecek kimse yok.

Göşefi gelince annesi çıktı. Gelme-
me sevinmişti kız.

— İyi ki gelebilmişsin buraya kadar,—
bana diyordu,—dere kenarında gezinir-
ken görüyorlar seni hep.

—Çok gezdiğim oldu dere kenarında
bu sıra.

—Neymiş bakalım suda gördüğün o
kadar?

— Dereyi her zaman severim ben. Bir-
seyler düşünür gibi, masnavi, parıldıya-
rak, hiç bıkmaz. İki ırmak kavuşacak
olsalar kucaklaşıp, köpürdeşip, çok sevi-
nirler bu mutluluklarına.

— Dereyi o kadar sevmem onun için
mi?

—Sen d istemez misin böyle bir se-
vince katılmayı? Yoksa kalbin dere yata-
ğındaki taşlara mı döndü?

—Taş kalpli olacak kadar yaşlanma-
dım henüz.

Onu çekmek istediğim mevzuya Gö-
şefi bir türlü yanaşmadı. İster istemez
başka konulara geçtik Göşefi'ye, birçok
açıkça konuşacak kadar içtenlik doğma-
mıştı aramızda, Göşefi'nin bütün sözlerin-
de bir ihtiyat payı olduğu belirliyordu.

İş yerinize yakın bir yerde Zeps Coğru kızlarda vardır bu tür kutkular, fazla görmem o kadarlık şeyi. Ayırlı-ken Göşefij bana;

— Yalanlısın sen, — dedi.

almak isterler böyleleri. Çok şey anlatımlı buna benzeyen, Göşefij gülmüştü. şeydi yine duracak gibi değildim.

— Neden?

— Gençlik örgütünün toplantısında söyleseñer bütün bunları.

— Kızlara yalnız olarak güldüğünü de ondan.

— Ne oldu, sıkılmı mı yoksa seni bu sözlerle?

— Kızlar yaracak bulamadıkları için olacak...

— Yo..Niye şikâyetim?

— Aramızda masâ yine oıttıyorduk.

Öyle ya, ne diye kız her üzüldüğüm şeye üzülürsün? âz mıdır kızları dinlediğim, öbeberiden, geçenlerden sözödeñer göçünce..

Ne yaparsın, yüz yaşını geçkin o masâ aksam olduğunu ilde aramızda diktilir,

— Sizin çalıma yerinizde böyle şeyler olmaz mı hiç?

aslında küttüğü gibi bacaklarıyla bir türlü aramızdan ayrılmaz, dirşeklerimizize dayanmak olur, istersen de kimidâñhız...

— Bizim orada kadınlar vardır sadece.

Deyin başka ne yapılabılır bu durumda?

— Asıl onlar ya...

Durmamacasına bir şeyler anlatıyordum ona. Coğunca ben konuşuyordum, ama konuşmaktan kızın hoşlandığını

— Arasır çıkar böyleleri de.

arasına gülmüşyeter dikkarlice dinlemesinden anlıyorum, artık durdurulabilecek gibi değilim. Göşefij ara sıra konuşmaya

— Bazan tuhaf şeyler düşünürüm, hepimiz gençiz daha, ama farkına varamıyacığımız, hayatta önemini bir türlü kavrayamayacağımız çok şeyler vardır,

karşır hepsi okadar. Konuşmamı bitirecek gibi olursam tatlı tatlı yalvarıyor.

ama anılamadığım şey, bir erkek kendisi gibi birine kızsada mazur görülebilir, fakat hergün birbirleriyle hırtaşan kancocalara ne demeli? ir türlü anılamadığım şey işte bu. Kitap okuyucuların geçenki toplantısında bulunmuş muydunuz?

— Anlatırsana, — diye.

— Hayır.

İş yerinizdeki olaylardan söz ediyordum, traktörçülerin nasıl birbirleriyle

— Eğlenceli bir toplantıydı. Eseri tartışılan yazar da Myrekuapeden gelmişti.

yarırsarak çalıştıklarını, kayıtlamak isteyen biriki kişinin nasıl belli olduğunu

Çok kimse konuştu. Sıra soru sormaya gelince, kim ayağa kalktı biliyor musun?

söylüyordum. Kâzım, boyuna puvantöre

Blagor'du. «Aşk denilen şey var mıdır?» diye sordu yazara. Herkes kahkahayı basmıştı bu duruma. Almış yaşına girmiş birinin aşkı halâ öğrenmemiş olmasına güliüyordu herkes. «Eğer aşk

çatıyor. kendisine iş satlarını yazmadığımlı söylüyor. Aş gözüldüğünden yapıyor

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

bütün bunları, lafını keşeceğini bilsem,

— Kendi mi dediği yeni bir ev lazım bilir, fakat hergün birbirleriyle hırtaşan kancocalara ne demeli? ir türlü anılamadığım şey işte bu. Kitap okuyucuların geçenki toplantısında bulunmuş muydunuz?

kendi iş saatinde veririm ona. Aler'

— Önemli değil yeni bir ev lazım bilir, fakat hergün birbirleriyle hırtaşan kancocalara ne demeli? ir türlü anılamadığım şey işte bu. Kitap okuyucuların geçenki toplantısında bulunmuş muydunuz?

de boyuna pütüz yaratır, herkese ad ta-

— Öyle de yapabiliirim.

kar, kötilemediğ yok dünyada. Fena çalı-

Sonra da buna benzer şeyler konuş- tük. Mehoşların bir başka kıızı yakın bir köyde evli. Bir oğlu var onun. Ben de tanırım o çocuğu, çocukluğunda köyünüze geldiğinde, meyve ağaçlarını yolaraktan, mahallenize kadar vardı. Çocukluğunda yaramaz olmıyan kim ki, ama büyüyünce, bütün bunlar son bulur. İşte bu çocuk beş yıl önce Temir şehine çalısmaya gitmiş, bol parayla köyüne dönmüştü. Onun evi kadar düşünmemiş ev yokmuş köylerinde. Meh- oşlara geldiğinde, göklere çıkarmıştı onu konu - konuşu.

ışmıyor ama, Tanrı hıysuz yaratmış.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

Hıysuzlarla topluma uyarıyanları zaten

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

Tanrı doğuştan cezalandırmıştır, bece-

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

riksizliklerinin nedenini birinin üzerine

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaşamamı yapmayı düşünüyörün.

— Yaman birymiş doğrusu, böyle biri olabileceğini kimse kestiremezdi önceden.

Neymiş onun başardığı bu kadar övülecek şey? Göşefiden öğrenmek istedim, ama belki incitebilirim kendisini diye sormadım. Ne de olsa akrabası, yakını, kötilenmesine üzülebılır. Hem Göşefij hoşlanamayacağı şeyleri burada söyleyip, tatlı konuşmamızı sona erdirmek iyi olur.

Çok kimselerden duyulabilir «Yaman çocukmuş doğrusu», «Girdiği yere uymasını bilir», «Ekmeğini taştan çıkarır»— Ziretim yivah qıxyeqhaki», gibi sözler.

Böylelerinin çoğu hırsızdır, kapkaççdır, insanın kolay tarafından hırsızlık yapmasına «tutturduğunu koparr genç» demek uygun düşer mi? Böyle konuşanlar da övdüklerinden iyi olmasalar gerekir. Adgeler demzler mi, birbirine benzenmiyen içmez birlikte (zefemider zedyacuet-epp), diye.

Göşefij dediği genç o kadar parayı alın teriyle de kazanmış olabılır, Temir uzak yer, orada çok para verildiğini söylerler, bilmem hiç günmedim.

O akşam Göşefije çok oturduk. Bitişik odadan artık ses te gelmiyordu, herhalde eyatmış olacaktı. Gideyim diye düşünürdüm. Göşefij karbeyaz ellerini masaya bırakır. Ben de ellerimi onunkileri-

nin üzerine koydum. Gözlerini gözlerime dikti kız, ellerini de geriye çekmeksiz. Aramızda masadan başka bir engel kalmadığını, hemen oracıkta belli olmuştu.

Bütün gece uyku girmedi gözümne, önümde beni bekleyen işleri düşündüm hep, gelecek mutlu günlerin düşünceci beni sarhoş etmişti adeta.

(Devamı var)